

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1892. Andra Kammaren. N:o 12.

Onsdagen den 24 februari,

kl. 7 e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 17 dennes förda protokoll.

§ 2.

Till fortsatt behandling företogs statsutskottets utlåtande n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjetje hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet; dervid i ordningen först förekom

Punkten 6.

Mom. a).

Bifölls.

I fråga om *mom. b)*, innefattande utskottets hemställan, att en af herr *A. V. Ljungman* inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 165, i hvad den afsåg anvisande af ett anslag å ordinarie stat för anställande af två fiskeriinspektörer, icke måtte till någon åtgärd föranleda, anförde *Ang. anslag för anställande af två fiskeriinspektörer.*

Herr *Ljungman*: Ehuru jag icke har något att invända mot det slut, hvartill utskottet kommit, anser jag mig dock böra nämna några ord för att förklara, hvad jag med senare delen af min motion åsyftat, och äfven tillägga något med hänsyn till den utgång, motionen fått vid behandlingen i Första Kammaren.

Då de skrivelser, Riksdagen förut under senare åren afgifvit i syfte att främja fiskerinäringen, tillkommit på grund af hemställanden från statsutskottet, ansåg jag, att min motion också borde behandlas af samma utskott; och därför måste jag till motionen foga ett anslagsyrkande. Jag hade dervid att välja mellan å ena sidan den vanliga

Ang. anslag
för anstäl-
lande af två
fiskeriinspek-
törer.

(Forts.)

utvägen att begära anslag till utredning och å andra sidan ett anslags uppförande på ordinarie stat. Att jag icke valde det förra, berodde derpå, att Andra Kammaren så nyligen som år 1890 starkt uttalat sig emot utredning genom en komité.

Jag hade också ett annat syfte med detta förslag. Beträffande statens fiskeritjenstemän ville jag nemligen antyda, huru förfaras skulle för att vinna önskad resultat, i händelse man ville främja fiskerinäringen genom att anställa sådana tjänstemän, och vidare nödvändigheten af att, om flere ordinarie fiskeritjenstemän tillsättas, de måtte göras likställda både sins emellan med hvarandra och med den förut befintlige fiskeriinspektören, så att man sluppe en förderfbringande centralisation under en fiskerihierarki med en allenastyrande chef och flere möjligast osjelfständigt stälde underordnade.

Emellertid är ej mycket förloradt derigenom, att Riksdagen afslagit motionen; ty faktiskt hafva de skrivelser, som under senare åren aflåtits angående fiskerinäringen, icke till åsyftad åtgärd föranledt. Riksdagen skref år 1878 och begärde förbättring af fiskerilagstiftningen. En komité blef nedsatt och denna lemnade ifrån sig ett arbete, af hvilket man icke torde kunna hemta mycket. Det har heller icke föranledt till någon vidare åtgärd. År 1889 fingo vi deremot en administration för rikets sötvattens- och östersjöfischen, som är en betydande försämring af hvad som fans förut. Man må hafva huru stor uppfinningsförmåga som helst och man må anstränga denna huru mycket man behagar, så ligger ändock näppeligen inom möjlighetens område att ens uttänka en anordning, som är mera otillfredsställande än den, som bestämdes skola gälla för nämnda fiskeriadministration. De skrivelser, som Riksdagen aflät åren 1889 och 1890, hafva heller icke ledt till nämnvärdt resultat.

Men hvad jag med min motion företrädesvis åsyftade var att hindra åtskilligt »fiske i grumligt vatten», derigenom att de faktiska förhållandena framläggas för offentligheten sådana de äro i verkligheten och blifva bekanta i Riksdagen. Ty det finnes dock intet, som dessa herrar, hvilka göra i detta slags »fiske», sky så mycket som just *offentligheten*.

I Första Kammaren anmärktes, att åtskilligt i de bilagor, som jag vidfogat min motion, icke skulle vara affattadt med tillräcklig mjukhet i formen; och det vill jag i viss mån gå in på. Men det ligger i sakens natur, att så måste vara förhållandet, när den knappt tillmätta tiden icke medgifvit ett utförligt referat af åsyftade fakta, utan det varit nödigt att med användande af blott några få ord skildra verkligheten. Ty om en person har ett revisionsuppdrag och utan vidare helt kort anmärker, att till exempel kassabalans förefinnes och vanvård egt rum, så kännes nog en sådan anmärkning mer obehaglig för vederbörande, än om blott nakna fakta framlagts och det öfverlåtits åt läsaren att sjelf draga slutsatserna; men det är obestriddigen den reviderandes icke blott rätt utan äfven skyldighet och pligt att under den ena eller andra formen påpeka hela sanningen. Likaså anser jag det hafva varit min *skyldighet och pligt* att framlägga fiskeriförhållandena i fråga, sådana de äro. Men om tid och förmåga hade tillätit mig att i mina skrifter med så att säga fotografisk trohet återgifva dessa förhållanden, sådana de äro beskaffade i verkligheten, skulle

bilden helt visst blifvit så afskräckande, att den ofantligt mycket öfverträffat hvad jag nu presterat. Den skulle då också säkerligen föranledt allvarliga åtgärder till rättelse och ej blott sådana anmärkningar som de, hvilka nu i Första Kammaren riktats emot min motion.

Jag har för närvarande intet mer att tillägga, utan förklarar mig nöjd med det slut, hvartill statsutskottet kommit.

Ang. anslag
för anstäl-
lande af två
fiskeriinspek-
törer.

(Forts.)

Herr Fredholm från Stockholm: Jag har icke begärt ordet för att ingå i någon diskussion öfver det förslag, som motionären har väckt. Men jag har velat begagna detta tillfälle för att i någon mån belysa, huruledes Riksdagen genom att göra anslagen för stora bereder Kongl. Maj:t en mer eller mindre okontrollerad fri disposition af besparingarna å anslagen till fiskerinäringens understöd.

Åren 1881—1884 utgick anslaget i fråga med 18,600 kronor och lemnade då i medeltal en årlig behållning af 1,600 kronor. År 1884 öfverfördes några ålderstillägg till annat håll, hvarigenom anslaget nedsattes till 17,600 kronor och lemnade under åren 1885—1889 ett öfverskott af sammanlagdt 7,500 kronor. I den statsverksproposition, som aflmnades vid 1889 års riksdag, anförde herr statsrådet och chefen för civildepartementet, att flera framställningar inkommit till Kongl. Maj:t med begäran om åtgärders vidtagande för höjande af fiskerinäringen; och sedan han redogjort för dessa framställningar, säger han:

»Ehuru jag delar den allmänna uppfattning, som funnit sig uttryck i omförmälda framställningar, att nemligen mera än hittills skett från statens sida åtgärder böra vidtagas för tillgodoseende af fiskerinäringens intressen, kan det likväl icke komma i fråga att för alla de behof, som i samma framställningar blifvit framhållna, nu äska anslag.»

samt derefter något litet längre ned:

»Otvifvelaktigt skall en stor del af nu gjorda framställningar vid slutlig pröfning komma att finnas vara synnerligen beaktansvärda.»

Riksdagen hade ingenting att anmärka mot denna af herr statsrådet och chefen för civildepartementet hyllade uppfattning, utan sade i sin skrifvelse till Kongl. Maj:t:

»Hvad i statsrådsprotokollet anförts till stöd för en ökning i anslaget synes Riksdagen till fullo ådagalägga behöfligheten af anslagets höjning.»

»Riksdagen vill dock uttala den uppfattning att medlen i första hand böra användas till de *praktiska behofvens tillgodoseende*.»

Om man nu ser till, huru detta anslag, som år 1889 höjdes ifrån 17,600 kronor till 42,000 kronor, d. v. s. på en gång med nära 25,000 kronor, under följande året, efter Kongl. Maj:ts slutliga pröfning, användes till de praktiska behofvens tillgodoseende, så finner man för det första, att utaf detta så högst betydligt höjda anslag användes ej mer än 28,000 kronor, och 14,000 kronor gingo in i besparingarna.

Med det så betydligt ökade anslaget var det i sjelfva verket endast ett praktiskt behof som tillgodosågs genom den sjöpromenad, som företogs i Osternsjön under 2½ månaders tid af en kommandörkapten vid Kongl. Maj:ts flotta. Denna sjöpromenad kostade statsverket nära 16,000 kronor. Frågar man nu, hvilket praktiskt behof denna sjöpromenad afsåg att fylla, så torde man i främsta rummet få göra af-

Ang. anslag
för anstäl-
lande af två
fiskeriinspek-
törer.
(Forts.)

seende på att vid expeditionen voro anställda: en fiskare från vestkusten, som under resor längs Smålands- och Blekings-kusten lärde fiskarna derstädes att af torsk tillverka kabeljo äfvensom att salta sill efter skotsk metod; en timmerman, som reste längs kusten och lärde fiskarna att inrätta sina fiskebåtar med sump; och slutligen en sill-salterska från Marstrand, som på Hallands-kusten under 14 dagar lärde fiskarna att salta sill, för hvilket hon i ett och allt erhöll 48,50 kronor. Lägges detta belopp till hvad de andra fingo i ersättning (bräder till fisksumparne inräknadt), så uppgår likväl kostnaden för denna del af expeditionen ej till mer än 1,200 kronor.

Nu vill jag visst icke påstå, att dessa 1,200 kronor ej voro väl använda; tvärt om; lika litet vill jag förneka att icke de besök, som kommandörkaptenen med kanonbåten aflade i 12 städer och 47 fiske-lägen, kunde medföra sin nytta. Men jag vågar påstå, att denna nytta icke skulle hafva blifvit mindre, om han rest landvägen till dessa städer och fiskelägen, och detta hade utan tvifvel för statsverket blifvit betydligt billigare än att för ändamålet utrusta en kanonbåt. Det är visserligen sant, att då skulle kan ej kunnat med Kongl. Maj:ts särskilda tillstånd göra en afstickare till Stralsund för att derifrån sända 250 kilo lefvande torsk till Bodenbach. Men om afsigten dermed var att få till stånd en export af lefvande fisk till Tyskland, så torde detta ändamål, i den ringa utsträckning det nu erhöi, kunna hafva vunnits för ett betydligt billigare pris. Antager man nemligen dagkostnaden för kanonbåten till 125 kronor, så gör detta för resa till och från Stralsund, med uppehåll derstädes, tillsammans tio dagar, ej mindre än 1,250 kronor. Läger man härtill de 435 kronor, hvartill kanonbåtens omkostnader i Stralsund uppgingo, under det den låg der och väntade på att torsken skulle framkomma till Bodenbach, och de 313 kronor, som torsken kostade i frakt, därför att en karl skulle följa med och pumpa, på det att fisken skulle komma fram lefvande, så finner man, att omkostnaderna för dessa 250 kilo torsk uppgå till ungefär 2,000 kronor. Jemför man härmed kostnaden för de personer, som under ett par månader reste kusten efter och lärde folket lägga in torsk till kabeljo och salta sill, så torde man finna, huru ojemförligt litet nyttan af den större kostnaden kan uppskattas till gent emot den nytta, som den mindre kostnaden kan anses hafva medfört.

För min del tror jag icke, att det nu i korthet relaterade sätt, hvarpå Kongl. Maj:t 1890 gått till väga för att efter pröfning tillgodose fiskerinäringens praktiska behof, är det rätta sättet. Men skulle det vara så, att fiskerinäringens utveckling icke kan på ett mindre kostbart sätt befrämjas, då är jag öfvertygad, att fiskerinäringen för framtiden får utveckla sig sjelf så godt den kan utan att paräkna något understöd från statens sida; ty dertill har svenska folket under sådana förhållanden sannerligen icke råd.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 7.

Bifölls.

Efter föredragning härnäst af *punkten* 8, deri utskottet gjort hemställan angående i utlatandet icke särskildt omförmälda ordinarie anslag under ifrågavarande hufvudtitel, begärdes ordet af

*Ang. öfriga
ordinarie
anslag.*

Herr Fredholm från Stockholm, som yttrade: Lika mycket som någon annan är jag angelägen, att man skall iakttaga sparsamhet med statens medel. Men jag kan icke finna, att det målet uppnås derigenom, att man upptager ett anslag till lägre belopp än det, hvarmed det i verkligheten utgår.

I likhet med hvad som egt rum från och med 1890, är äfven för nästa år i riksstaten upptaget för landbruksstyrelsen ett årsanslag af 27,800 kronor. Utgifterna för denna styrelse belöpte sig dock under det första året af dess verksamhet till nära 35,500 kronor. Deraf torde dock 4,200 vara att betrakta som organisationskostnader, hvilka icke vidare återkomma. Om man utom sistnämnda belopp ytterligare afräknar ett ålderstillägg på 1,000 kronor, som utgår från annan titel, står likväl kvar ett belopp af 30,000 kronor. Detta utgör faktiskt den årliga kostnaden för landbruksstyrelsen, och denna kostnad torde icke kunna minskas. När så är förhållandet, hvarför skall man då i riksstaten fortfarande upptaga anslaget till ett belopp, som årligen måste komma att fyllas från annat håll.

Jag tror att staten mycket väl kan betala kostnaderna för landbruksstyrelsen under förutsättning, att de ärenden, som blifvit denna styrelse enligt instruktionen af den 13 december 1889 anförtrodda, blifva med omsorg handlagda. Dessa ärenden, alla af stor vigt och betydelse, omfatta, som herrarne torde hafva sig bekant: landbruksläroverken, mejeriundervisningen, statens landbruksingenjörer, fiskeriasistenterna, undervisare i husslöjd och landthushållning, mejeri- och fiskeriagenter, kemiska stationer, frökontrollanstalter. Såsom äfvenledes bekant är, hafva alla dessa ärenden förut handlagts af landbruksakademiens förvaltningskomité, hvarför alla dem (ända till 1890) rörande statshandlingar förvaras i akademiens arkiv. Skola alla förut uppräknade, för vårt lands modernäring så viktiga ärenden nu kunna behörigen handläggas, så torde det få anses nödigt, att landbruksstyrelsen har ständig tillgång till dessa handlingar, som under loppet af ett halft sekel afgifvits från och till Kongl. Maj:t. Det vill derfor synas mig angeläget, att dessa handlingar öfverflyttas från landbruksakademiens till landbruksstyrelsens arkiv. Så har likväl ej skett, utan hittills har landbruksstyrelsen fått i akademiens arkiv taga afskrift af de handlingar, som styrelsen haft behof af. Skall det fortgå på detta sätt, lär väl följden blifva den, att hela akademiens arkiv, i hvad det har afseende på administrationen, blir kopieradt. Detta blir icke något billigt sätt att lösa denna fråga. Billigare vore att låta en bokbindare dela sönder banden och binda dem hvar för sig.

Men det är äfven en annan sak i fråga om landbruksstyrelsen, hvarpå jag i detta sammanhang vill fästa uppmärksamheten. Om man tager i betraktande vigten och beskaffenheten af de ärenden, som ligga under landbruksstyrelsens förvaltning, så bör väl hvar och en af oss, som har till uppgift att sätta sig in i alla dessa frågor, finna nödvändigheten af att redogörelser för de olika under landbruksstyrelsen

Ang. öfriga
ordinarie
anslag.
(Forts.)

sorterande anstalterna blifva Riksdagen meddelade på samma sätt som från alla öfriga förvaltande verk här i landet, nemligen i Sveriges officiella statistik. Om någon möjlighet skall finnas för Riksdagens medlemmar att sätta sig in i dessa frågor, så anser jag det vara en tvingande nödvändighet att de i Sveriges officiella statistik hafva lätt tillgång till det material, hvarpå de skola grunda sitt omdöme.

Nu är det visserligen sant, att landtbruksstyrelsen icke försummat att i sin årsberättelse lemna redogörelse för sin verksamhet; men denna redogörelse har icke kommit Riksdagen till del, och för öfrigt är den icke uppsatt i den form som alla öfriga berättelser, tillhörande den officiella statistiken. Jag anser att detta — införandet af landtbruksstyrelsens berättelser i den officiella statistiken — är ett så viktigt och nödvändigt önskningsmål, att jag icke kunnat underlåta att nu framhålla detsamma till den kraft och verkan det hafva kan.

Jag skall bedja att få tillägga några ord beträffande reservationsanslagen. I den tabell, som åtföljer statsutskottets utlåtande, förekomma flera reservationsanslag för jordbruk, handel och näringar. Det är för 6:te hufvudtiteln ett rätt märkligt förhållande, att besparingarna på dessa reservationsanslag ingå i en särskild besparingsfond, som heter »besparingsfonden för jordbruk, handel och näringar». Dessutom förekommer på denna hufvudtitel, likasom på de andra, en allmän besparingsfond. Denna hufvudtitel har således, i olikhet med öfriga, två besparingsfonder. Under åren 1881—1890 utgjorde besparingarna på den förstnämnda fonden i medeltal öfver 50,000 kronor. Den lägsta besparingen var år 1887, då den gick till 32,000 kronor, och den högsta år 1890, då den gick till 70,000 kronor. När man nu ser att på förenämnda reservationsanslag under loppet af tio år uppkommit ett konstant öfverskott af i årligt medeltal 50,000 kronor, då är det ju klart, att dessa reservationsanslag äro alldeles för högt tilltagna. Det vore för den skull önskligt, att de statsutskottsledamöter, som nästa år komma att deltaga i behandlingen af statsregleringen, ville beakta denna omständighet och sätta ner ifrågakvarande anslag till det belopp, som kan vara skäligt. Dermed gör man Kongl. Maj:t icke någon synnerlig otjenst, ty de återstående besparingarna på hufvudtiteln hafva i årligt medeltal uppgått till 134,000 kronor under en tid af tio år, och detta synes böra räcka till, då dessutom finnes å 6:te hufvudtiteln till Kongl. Maj:ts disposition i riksstaten uppfördt ett annat anslag, som uppgår till 12,000 kronor, nemligen anslaget till extra utgifter.

Vidare anfördes icke. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Ang. löneför-
bättring åt
banvakterna.

Punkten 9.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att Riksdagen måtte medgifva, att banvakt vid statens jernvägstrafik måtte kunna uppflyttas i 19:e löneklassen enligt gällande afföningsreglemente för embets- och tjänstemän samt betjente vid statens jernvägstrafik med årligt arfvodesbelopp af 600 kronor; men hemstälde utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

I en vid punkten fogad reservation hade deremot herrar grefve *G. Sparre*, *C. E. Casparsson*, grefve *E. C. A. Piper*, *H. P. P. Tamm*, *V. N. Ekenman*, *O. W. Odelberg*, *R. G. von Hedenberg*, *C. Lundberg*, *E. Fränckel*, *G. Eriksson* i Mörviken och *S. G. von Friesen* hemställt, »att Riksdagen ville på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts förvarande framställning, att Riksdagen medgifver, det af jernvägstrafik-medlen ett belopp af högst 12,000 kronor må under år 1893, efter trafikstyrelsens bepröfvande, användas till förhöjning i vissa fall af de vid statens jernvägstrafik anställda banvakters löneförmåner utöfver det nu medgifna högsta arfvodesbeloppet, med högst 60 kronor för hvarje banvakt, som af förhöjningen kommer i åtnjutande».

Ang. löneför-
bättring åt
banvakterna.
(Forts.)

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst anförde:

Chefen för civildepartementet herr statsrådet Groll: Kongl. Maj:t har under denna punkt föreslagit, att banvakternas aflöning skulle kunna höjas från 540 kronor, som utgör det högsta belopp, hvartill en banvakt nu kan komma upp, till 600 kronor, d. v. s. det har begärts, att det skulle kunna tilläggas banvakten ett belopp af 60 kronor utöfver det, som nu är honom högst tillförsäkradt. Det är visserligen dermed icke sagdt, att alla banvakter, som finnas, skulle i och med detsamma som detta förslag bifölles af Riksdagen få sina löner höjda med 60 kronor, utan der vid lag, liksom i allmänhet är fallet med aflöningen för embets- och tjänstemän samt betjente vid jernvägen, äro aflöningsförhållandena bestämda i vissa klasser, så att en embets- och tjänsteman eller betjent i allmänhet börjar i en lägre klass och så småningom kan komma upp i en högre, allt efter som hans befattning må vara af mer eller mindre vikt eller ock i förhållande till den tid, han tjänstgjort. Om således Andra Kammaren skulle vilja bifalla den kongl. propositionen i denna punkt, föreställer jag mig, att resultatet i det stora hela ändock icke skulle blifva stort annat än hvad uti den vid utskottets betänkande fogade reservationen framhållits. Der är nemligen föreslaget, att ett belopp af högst 12,000 kronor måtte användas till förhöjning i vissa fall af banvakternas löner, med högst 60 kronor för hvarje banvakt.

Statsutskottets pluralitet har afstyrkt framställningen hufvudsakligast på den grund, att en löneroglering för embets- och tjänstemän samt betjente, som sortera under jernvägsstyrelsen, skulle vara att förvänta. Naturligt är ju, att det kan vara lämpligast att se en sådan löneroglering i sin helhet, men banvakterna äro dock, om man ser på den aflöningsstat, som fastställdes 1874, satta i den lägsta aflöningskategorien. Deras aflöning varierar enligt nu gällande löneroglemente emellan 240 och 540 kronor och till denna löneklass räknas jemväl notisbärare och telegrafbud. Jag vill hemställa, huruvida icke banvakternas befattningar i vikt och betydelse öfverträffa dessa senare, hvilka dock äro ställda i jembredd med banvakterna.

Vi inse nog alla, huru viktigt det är att vid dessa befattningar hafva att påräkna fullt pålitligt folk, och till denna omständighet måste naturligtvis jernvägsstyrelsen taga hänsyn. Det är därför denna

Ang. löneför-
bättring åt
banvakterna.

(Forts.)

styrelse i sina årliga förslag till arfvodesstat icke vågat föreslå det lägsta aflöningsbelopp, som är i reglementet uppfördt.

Som bekant är, fastställes jernvägsstaten hvarje år af Kongl. Maj:t. Jernvägsstyrelsen inkommer med förslag, hvilket underställes Kongl. Maj:ts pröfning. Uti detta förslag upptages huru många tjänstemän och betjente, som äro erforderliga för jernvägen, hvarjemte föreslås, att så och så många skola få det lönebeloppet, så och så många ett annat.

Jernvägsstyrelsen har med afseende å dessa banvakters aflöning funnit sig böra följa vissa grunder med hänsyn till möjligheten för styrelsen att få dugligt folk för den aflöning, som af styrelsen ifrågasättes. Så har den funnit sig icke kunna erhålla dugligt folk å bandelarne norr och öster om Ljusdal samt i Stockholm, med mindre än att till dessa banvakter genast från början betalas den högsta aflöningen eller 540 kronor. Det må gerna tyckas, att jernvägsstyrelsen här vid lag gått för långt, men jag för min del är öfvertygad, att styrelsen handlat fullt riktigt, ty min tanke är, att vi icke skulle vilja riskera våra lif genom att för ett lägre pris anskaffa banvakter af mindre pålitlig beskaffenhet, äfven om derigenom jernvägsstaten kunde nedbringas med några tusen kronor.

Å öfriga bandelar åter har jernvägsstyrelsen ansett sig kunna erhålla dugligt folk för en aflöning af 420 kronor, hvarvid den regel tillämpats, att dessa banvakter efter 3 år uppflyttats till närmast högre löneklass med ett arfvode af 480 kronor och efter ytterligare 10 år till ett arfvode af 540 kronor. De uppkomma således efter 13 års tjänstgöring i nuvarande högsta löneklassen.

Dessa grunder har nu Kongl. Maj:t tacite godkänt vid aflöningsstatens fastställande hvarje år.

Banvakternas antal är ganska stort, och det kan sålunda icke förnekas, att denna fråga har en viss ekonomisk betydelse. För närvarande uppgår deras antal till 1,538, och förmodligen har statsutskottet tänkt sig, att hvar och en af dessa banvakter skulle få en förhöjning af 60 kronor, i hvilket fall man skulle komma upp till en summa af ej mindre än 92,280 kronor, hvilken summa naturligen förefallit något afskräckande. Men förhållandet är ingalunda — hvilket framgår af de grunder, som hittills följts — att jernvägsstyrelsen i ett enda andredrag velat föreslå en dylik förhöjning, och ännu mindre är det antagligt, att Kongl. Maj:t i ett slag skulle velat förhöja lönerna för alla banvakter med 60 kronor.

De, som verkligen äro i behof af denna löneförhöjning, äro, enligt min tanke, banvakterna i Norrland, hvilkas antal uppgår till ungefär 300 eller något mera. Inom Stockholms stad, der deras antal icke är större än 10, kan man också säga, att de äro i behof af något högre aflöning än på andra håll. De, som företrädesvis äro i behof af denna löneförbättring, synas således vara omkring 300.

Genom bifall till den reservation, som är af flere utskottsledamöter afgifven, skulle följden kunna blifva, att ungefär 200 uppflyttades till en högre aflöning, och för min del har jag aldrig tänkt mig, att man på ett enda år skulle kunna uppflytta flere. Jag har föreställt mig, att man å ena sidan borde taga hänsyn till förhållandena i Norrland

och följaktligen låta banvakterna derstädes erhålla någon förhöjning, och å andra sidan hade jag tänkt mig, att de banvakter, som hafva en större familj att underhålla och en längre tjenstetid att återopa, måhända äfven borde komma i åtnjutande af en dylik förmån.

*Ang. löneför-
bättring åt
banvakterna.
(Forts.)*

Allt detta inneslutes i reservationen, och därför tror jag för min del, att Kongl. Maj:t skulle finna sig tillfredsstäld, om densamma bifölles.

Nu vill jag icke förtiga, att jemte de aflöningsförmåner, som utgå i penningar, andra förmåner komma banvakterna till del. De hafva nemligen beklädnadsersättning med 8 kronor i månaden d. v. s. 96 kronor per år, så att en banvakts aflöning i kontant för närvarande kan stiga till 636 kronor om året. Dessutom har han fri bostad och vedbrand. Banvakten är skyldig att på de linier, der han skall arbeta om dagen, tjenstgöra 14 timmar och, der han skall arbeta om natten, 10 timmar. Dagvakten varar från klockan 5 på morgonen till klockan 7 på aftonen, och nattvakten från klockan 7 på qvällen till klockan 5 på morgonen. I allmänhet är det så ordnad, att han har skyldighet att fullgöra denna tjenstgöring under en vecka dag för dag, hvarefter under följande vecka, om han haft nattvakt, denna utbytes mot tjenstgöring af en annan.

På grund af hvad jag nu anfört, förefaller mig således temligen gifvet att, äfven om den öfriga löne regleringen skulle vara nära förestående, banvakterna dock befinna sig i en sådan ställning, att man så fort som möjligt bör tillgodose deras rättmätiga kraf på behjertande från vederbörandes sida. Jag vill nämna, att redan för ett par år sedan inkom en framställning från jernvägsstyrelsen i detta ämne, hvilken dock icke föranledt proposition till Riksdagen.

Jag anhåller följaktligen, att kammaren ville behjerta denna angelägenhet och icke låta banvakterna vänta längre än som är nödvändigt. I reservationen är endast ifrågasatt en löneförhöjning för ett år, på det att frågan om banvakternas lönevilkor må kunna upptagas till slutlig pröfning i samband med löne regleringen i dess helhet.

Herr Jonsson i Hof. Det har förefallit utskottet något egendomligt att, under det Kongl. Maj:t befalt jernvägsstyrelsen att till september månad detta år inkomma med förslag till fullständig löne reglering för alla banvakter vid statens jernvägar, Kongl. Maj:t dock nu har brutit ut en del af denna lönefråga och framlagt den för Riksdagen i sådant skick, att de förklaringar, som nyss lemnats af departementschefen, mer än väl tarivas, för att man skall kunna veta hvad man med den kongl. propositionen egentligen afsett. Här begär Kongl. Maj:t, att banvakterna skola kunna uppflyttas i 19:de lönegraden och att arfvodesbeloppet för dem sålunda skulle höjas med 60 kronor. Såsom vi se af den kongl. propositionen, finnas icke mindre än sex löneklasser för banvakter upptagna i reglementet. Ingen kunde då veta, om icke med förslaget åsyftades en uppflyttning uppåt hela raden af dessa löneklasser igenom, med 60 kronor, i all synnerhet som det på ett ställe i den kongl. propositionen säges, att, då vissa banvakter skulle kunna komma upp till 600 kronor, detta icke ute-

Ang. löneför-
bättring åt
banvakterna.

slöte tanken på, att samma uppflyttning skulle kunna ske hela vägen igenom.

(Forts.)

Nu hafva vi emellertid fått veta att detta icke varit meningen med det kongl. förslaget, utan endast att en del banvakter skulle komma i åtnjutande af den ifrågasatta förhöjningen; och detta har motiverats dermed, att i vissa trakter af vårt land denna förhöjning vore mera behöflig till följd af lifsförnödenheternas dyrhet och klimatiska förhållanden än på andra ställen.

I det bifogade statsrådsprotokollet upptagas, som sagdt, sex löneklasser för dessa banvakter, men jag har i den stat, som är fastställd för år 1891, icke kunnat upptäcka mer än tre löneklasser, nemligen 420, 480 och 540 kronor. Nu är förhållandet, att i hela sju distriktet finnes ingen banvakt med mindre aflöning än 540 kronor och i femte distriktet är det blott några få, som hafva 480 kronor, men det stora flertalet har 540 kronor. I de öfriga distrikten äro banvakterna fördelade i löneklasser på icke allenast 540 och 480 kronor, utan äfven på 420 kronor. Det är sålunda 120 kronors skilnad emellan de svagast aflönade banvakterna i de andra distrikten och aflöningen i sju och största delen af femte distriktet. Låt nu vara att lefnadskostnaderna i vissa fall ställa sig något högre der uppe i Norrland än på andra håll, så vill jag ändå fråga, om icke denna skilnad på 120 kronor mer än väl motväger skilnaden i lefnadskostnaderna på de olika ställena. Jag tror sålunda, att, om man skulle bifalla vare sig reservationen eller ett något mera vidsträckt yrkande, det icke alls skulle blifva mera rättvisa löneförhållanden än för närvarande, utan de som nu hafva 420 kronor i de andra distrikten skulle då med skäl kunna klaga, att de blefve för mycket eftersatta emot dem som skulle få denna löneförhöjning.

När vi dessutom kunna vänta ett förslag till fullständig lönereglering för alla banvakter till nästa år, så undrar jag, om det är riktigt förståndigt och klokt att nu utbryta denna detalj och derigenom möjligen åstadkomma större oegentligheter än som nu äro för handen. Det förefaller mig, som om så ovilkorligen skulle inträffa i fråga om de banvakter, som hafva lägre belopp än 540 kronor i andra distrikt. Jag tror alltså att, huru man än bedömer frågan om behöfligheten af en förhöjning för banvakterna i allmänhet, den omständigheten väl dock icke lärer vara tillräcklig för att motivera en förändring i denna enda detalj.

Det vore också önskligt, om man i blifvande kongl. propositioner i den ena eller andra frågan kunde få sakerna litet mera utredda, så att man icke behöfde muntliga upplysningar under öfverläggningarna, för att man skall kunna fatta innebörden af de kongl. propositioner, som föreläggas Riksdagen. Jag tror, att äfven denna synpunkt kan förtjena att tagas i betraktande, då kammaren går att fatta sitt beslut i denna sak, och att ett afslag på det kongl. förslaget synes mig vara det bästa svaret på ett sådant förfarande.

Jag yrkar därför afslag på Kongl. Maj:ts förslag och bifall till utskottets hemställan.

Chefen för civildepartementet herr statsrådet Groll: Det var en sak, jag ej kom att nämna, då jag sist hade ordet, nemligen att banvakterna, jemte öfriga förut nämnda förmåner, äfven hafva den, att till deras små lägenheter vanligen hör någon jord; — jag tors icke säga huru mycket, men i allmänhet torde den icke gå upp öfver ett kappland. Jag vågar, som sagdt, icke bestämdt säga det, men i alla fall är det en obetydlighet.

Ang. löneförbättring åt banvakterna.
(Forts.)

Emellertid är förhållandet, att i mellersta och södra delarne af Sverige kunna banvakterna hafva någon liten inkomst af denna jordlapp, men i de nordliga delarne af riket är förhållandet ofta motsatt. Hvar och en som rest i Norrland vet, att banvaktstugorna der uppe ofta ligga inne i de djupaste trakterna, omgifna af myrar och kärr, och följden deraf är att skörden ofta slår fel. Dessa jordlappar medföra emellertid en liten inkomst för banvakterna i mellersta och södra Sverige framför deras kamrater i de nordligare delarne, och detta torde i viss mån utjemna den skilnad, som herr Olof Jonsson i Hof funnit emellan aflönningen för banvakterna i de norra och de södra delarne af riket.

Derjemte vill jag erinra om, att banvakterna hafva naturliga tillfällen — åtminstone om de äro slöjdkunniga — att ibland kunna syselsätta sig med utöfvande af slöjd; de kunna utöfva skomakeri eller snickeri eller dylikt och dermed betjena allmänheten i orten. Detta är för banvakterna i mellersta och södra delarne af riket af en viss betydelse i deras ekonomi. Men i de nordliga delarne af landet föreställer jag mig att de hafva bra ringa nytta deraf. Der kunna de väl hafva någon, men dock högst obetydlig biförtjenst på detta sätt.

Dessa båda förhållanden, föreställer jag mig, böra kunna utjemna skilnaden mellan de aflöningsförmåner, som nyss påpekats.

Herr von Friesen: Hvarken utskottet eller den ärade talare, som här yrkat bifall till utskottets förslag, har, så vidt jag kunnat finna, bestridt behovet af den löneförbättring, som här ifrågasatts. De skäl, som anförts mot att nu bevilja sagda löneförbättring, äro enligt min uppfattning mera af formel natur, nemligen dels det skälet att en mera omfattande lönereglering för hela jernvägsstaten förestår inom den närmaste framtiden, dels att den utredning, som lemnats i statsverkspropositionen, icke är tillfredsställande.

Hvad nu beträffar det första skälet, nemligen att en allmän löne-reglering för jernvägstrafikens personal snart förestår, så torde nog en sådan löne-reglering vara att vänta, enär Kongl. Maj:t redan den 31 december 1891 anbefalde jernvägsstyrelsen att före den 1 september 1892 inkomma med förslag till ny aflöningsstat för jernvägstjenstemän och betjente. Men detta skedde, såsom jag nämnde, den 31 december 1891. Det oaktadt har Kongl. Maj:t den 13 januari 1892, således endast fjorton dagar derefter, kommit med en framställning, att särskildt för vissa banvakter skulle, utan afvaktan på den allmänna löne-regleringen, en löneförbättring få inträda från och med början af 1893. Detta i och för sig synes mig visa, att det behof, hvarom här är fråga, är ett verkligt och djupt känt behof. Det har kunnat tränga sig fram till Kongl. Maj:t och förmått Kongl. Maj:t att taga dessa under-

Ang. löneför- ordnade personers parti och för deras räkning föreslå en särskild löne-
bättring åt förbättring, oaktadt en allmän lönereglering förestod.
banvakterna.

(Forts.)

Dessa förhållanden, om hvilka här är fråga, äro icke först nu beaktade. De bragtes på tal redan 1889, då jernvägsstyrelsen föreslog en förbättring uti aflöningen för de banvakter, som lefde under de hårdaste villkoren; således för mer än två år sedan. Då kunde icke Kongl. Maj:t fästa afseende vid framställningen. Sedermera har en petition från banvakterna inkommit. Det var klart, att, när jernvägsstyrelsen behjertade deras behof, men utan framgång, de sjelfva skulle finna det angeläget och lämpligt att göra sig påmint. Och nu har ändtligen Kongl. Maj:t äfven upptagit deras sak, så att en proposition i ämnet blifvit till Riksdagen aflåten. Det förefaller mig då vara, efter noggrant bepröfvande, till fullo konstateradt, att ett verkligt behof här föreligger, värdt vårt behjertande.

När så är förhållandet, hemställer jag huru det skulle taga sig ut, om på grund af formella skäl nu ett afslag gäfves af Riksdagen. Man bestrider icke behofvet, men man säger, att vederbörande icke hafva gått rätt till väga, och att vi därför skola afslå den gjorda framställningen. Men det är väl dock vi här i kammaren, som i främsta rummet äro satta att tillvarataga just underordnade personers intressen, och icke skola vi väl skjuta skulden från oss på en formel brist, utan då behofvet verkliggen finnes, skola vi afhjelpa detsamma.

Icke heller synes det mig, att man här bör skylla på bristande utredning från Kongl. Maj:ts sida, ty det är hårdt, om personer, som icke hafva med denna sak att skaffa, af sådan anledning skulle få sitta emellan.

Jag kan således icke anse, att de skäl, som här anförts, äro tillräckliga för att motivera ett afslag å Kongl. Maj:ts proposition. Det är väl sant, att den kongl. propositionen, sådan den föreligger, är något obestämd och sväfvande. Man vet icke rätt hvad som åsyftas eller till hvilket belopp den erforderliga summan kommer att uppgå. Men i reservationen har allt blifvit till fullo bestämdt. Man vet der, med hvilken summa man har att göra, 12,000 kronor, och man vet tillika, att ett bifall till reservationen icke binder den kommande löneregleringen, ty summan skall beviljas endast för ett år, nemligen 1893. Att vidare vid kommande lönereglering detta behof kommer att behjertas precis lika mycket som nu, derom kan man vara säker. Man behöfver således icke heller frukta att gå vederbörandes utredning i förväg. — Det har anförts, att vid privata jernvägar det belopp, hvartill banvakternas aflöning uppgår, icke är så stort som vid statens jernvägar. Det kan nog hända att så är förhållandet på vissa trakter, lika väl som, enligt hvad den talare, som nyss hade ordet, upplyste, äfven vid statens jernvägar banvakterna hafva mer betaldt på en plats än på en annan. Jag har emellertid här i min hand några uppgifter från två enskilda jernvägar, som just äro nära jemförliga med de norrländska statsbanorna, det vill säga med dem, hvilka frågan här egentligen gäller. Vid en af dessa privatbanor finnas banvakter, hvilkas aflöning uppgår till 720 kronor för år utom husrum och vedbrand. Detta är mer än en statens banvakt enligt reservationen skulle erhålla, ty enligt denna skulle han erhålla högst 696 kronor jemte nämnda för-

måner. Vid den andra banan åter är högsta beloppet af banvakt-*Ang. löneför-*
 aflönning 692 kronor, således i det närmaste lika med det belopp, som *bättring åt*
 här i reservationen föreslagits, eller 696 kronor. Dessa båda enskilda *banvakterna.*
 jernvägar äro, som sagdt, mycket nära jemförliga med de norrländska
 jernvägarne och deraf kan förklaras, att banvakternas aflöningsbelopp
 der måste sättas högre än på andra ställen vid privata jernvägar. — För
 öfrigt synes det mig, att den omständigheten, huru aflöningsbeloppet
 är fixerat vid de privata jernvägarne, icke behöfver hafva inflytande
 på lörens belopp vid statens jernvägar.

Nu kan möjligen behöfvas en förklaring, hvarför anslagssumman i
 reservationen är satt just till 12,000 kronor. Anledningen dertill är
 den, att, enligt uppgifter från jernvägsstyrelsen, om behöfvet skall af-
 hjälpas på de platser, der det är mest trängande, den summa, som
 härfor erfordras, skulle uppgå till ungefärligen nämnda belopp. Skulle
 man utom till det trängande behöfvet äfven hafva tagit hänsyn till
 det antal år, hvarunder banvakterna varit i tjenst, så skulle enligt
 jernvägsstyrelsens förslag beloppet hafva ökats med ytterligare 14,000
 kronor. Enär emellertid denna senare summa vore afsedd mera att
 bereda ålderstillägg än att lemna hjälp i för dörren stående behof,
 hafva reservanterna ansett sig kunna stanna vid det mindre beloppet,
 12,000 kronor, hvilket synts dem kunna bereda den för tillfället ange-
 lägnaste förbättringen i banvakternas vilkor. Deremot kunde med den
 andra summans beviljande möjligen anstå till den blifvande definitiva
 löneregleringen.

Om kammaren bifaller reservationen, bör den ju således hafva
 fullt klart för sig hvad den besluter, nemligen att gifva en summa af
 12,000 kronor för år 1893, och den behöfver icke heller befara, att
 härigenom lägges något band på en kommande lönereglering, enär, så-
 som förut är sagdt, det är utom all fråga att det behof, som nu skulle
 afhjelpas, framdeles också kommer att i samma omfång behjertas.
 Någon fara att bifalla detta förslag finnes alltså icke. Deremot synes
 det mig, i synnerhet då Första Kammaren redan bifallit reservationen,
 böra ligga Andra Kammaren särdeles om hjertat att också antaga den-
 samma, för att sålunda tillmötesgå dessa underordnade personers billiga
 fordringar.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Johansson* från Stockholm *Eriksson* i
 Mörviken, *Bromée*, *Hammarlund*, *Liljeholm*, *Romberg*, *Arhusiander*,
Berg från Stockholm, *Gust. Ericsson* från Stockholm, *Boëthius*, *Gethe*,
Nordin, *Zotterman*, *Aulin*, *Waldenström*, *Dalstedt*, friherre *Nordenskiöld*,
Broström, *Bratt*, *Fredholm* från Stockholm, *Schöning*, *Dahlberg*, *Nor-*
berg, *Wallmark* i Selånger, *Näslund*, *Kardell*, *Thestrup*, *Fjällbäck*,
 friherre *Fock*, *Larsson* från Upsala, grefve *Hamilton*, *Hammarström*
 och *Sjöholm*.

Herr Ekströmer yttrade: Som väl är bekant, hafva de ifrågavarande
 betjente det viktiga åliggandet att, i första hand, vårda sjelfva banan,
 att verkställa nödiga reparationer på densamma samt tillse att intet
 hinder förefinnes för framgående tåg. — Trafikens regelbundna och

Ang. löneför-
bättring åt
banvakterna.
(Forts.)

säkra gång är således i väsentlig grad beroende af dessa betjentes nit och påpasslighet.

Såsom af utskottets betänkande framgår, åtnjuta de för närvarande en aflönning af lägst 240 och högst 540 kronor förutom beklädnadspenningar och fri bostad, hvilka löneförmåner för en arbetare med så stort ansvar och sträng tjenstgöring måste anses ganska låga, om man jemför dem med hvad andra arbetare i jemförlig ställning åtnjuta.

Herr statsrådet och chefens för civildepartementet framställning om förhöjning i den kontanta lönen synes alltså väl grundad. Också har den myndighet, som haft att yttra sig i denna fråga, nemligen kongl. trafikstyrelsen, tillstyrkt förhöjning, och utskottet sjelft synes ej kunna förneka behovet deraf, då det såsom enda skäl för afslaget framhållit, att ett förslag till allmän reglering af tjenstemäns och betjentes vid statens jernvägstrafik aflöningsförmåner är att vänta till en kommande riksdag. Detta synes dock ej utgöra tillräcklig anledning att längre förhålla dessa lägst aflönade betjente den af alla såsom berättigad ansedda löneförbättringen, hvarför jag får yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Hedin: Herr talman! Om jag finner mig föranlåten att yrka bifall till den utaf herr von Friesen afgifna reservationen, så är det — jag ber den ärade ledamot af statsutskottet, som nyss hade ordet, vara öfvertygad derom — icke för att söka sak med utskottet, utan finnas derför så giltiga och talande skäl, att jag ej kan underlåta att opponera mot utskottet.

Det skäl utskottet anfört för afslag skulle utan tvifvel under vanliga förhållanden vara tillräckligt. Men icke så här, der det finnes särskildt behjertansvärda anledningar till ett undantag från den regel, som i utskottsbetänkandet finnes angifven. Anledningen är den belägenhet, hvari den ifrågavarande delen af tjenstepersonalen vid statens jernvägstrafik är försatt. Jag är förvissad, att statsutskottet icke har förbisett dessa behjertansvärda omständigheter, men när jag fann, att statsutskottet icke dess mindre afstyrkt Kongl. Maj:ts framställning, gissade jag att dertill dessutom funnos andra skäl än de i betänkandet anförda, och jag har nyss fått en viss bekräftelse derpå äfvensom på den gissning, jag gjorde angående skälens art och beskaffenhet. Jag har af de föregående yttrandena trott mig kunna sluta, att en anledning till utskottets obenägenhet att bifalla Kongl. Maj:ts förslag var den — jag begagnar visst icke något öfverdrifvet uttryck — alltför otillräckliga utredning, hvaraf Kongl. Maj:ts framställning uti statsverkspropositionen i denna del var åtföljd. Det var nemligen omöjligt — det har äfven statsutskottet och chefen för civildepartementet sjelf medgifvit — att af denna utredning eller motivering för förslaget erfara, hvad man egentligen såsom summa betraktadt skulle bevilja genom bifall till den kongl. propositionen.

Nu frågas: har det blifvit klarare hvad Kongl. Maj:t menat genom den förklaring, som afgifvits af herr departementschefen? Nej, ty värr, åtminstone icke för mig, och det skulle förvåna mig om det blifvit klarare för kammarens ledamöter i allmänhet, ty herr departementschefen yttrade — jag tror icke att jag misstager mig på ordalagen —

att, om Kongl. Maj:ts proposition i denna del bifölles, han förestälde sig, att resultatet icke skulle blifva något annat än — eller må hända han sade att det ej skulle blifva nämnvärdt skiljaktigt från — det, som reservanterna tänkt sig. Detta, det måste jag bekänna, går öfver mitt förstånd. Det är för mig rent omöjligt att läsa den kongl. propositionen så, att dess mening icke skulle hafva varit någon annan än den, som finnes till penningbeloppet angifven i den af herrar von Friesen och Gunnar Eriksson m. fl. afgifna reservationen.

Ang. löneför-
bättring åt
banvakterna.
(Forts.)

Det må nu vara, att äfven ett sådant skäl till obenägenhet för bifall till den kongl. propositionen kan hafva någon giltighet, men, såsom redan blifvit anmärkt af min ärade vän på stockholmsbänken, hvad anledning till missnöje man än må hafva med beskaffenheten af utredningen i den kongl. propositionen, så bör man icke deraf låta sig föranledas till att — jag skulle kanske kunna begagna uttrycket — därför straffa de ifrågavarande personerna eller den ifrågavarande delen af jernvägsbetjeningen.

Jag skall, herr talman, fästa uppmärksamheten på ett par af de skäl, som banvakterna, enligt hvad vi läsa i bilagan till den kongl. propositionen, anfört till stöd för sin framställning. Bland de skälen nämnas i främsta rummet de ökade lefnadskostnaderna. Om jag icke bedrager mig, hafva petitionärerna i sin framställning äfven angifvit anledningen till ökningen af dessa lefnadskostnader, nemligen att genom tullar på nästan alla lifsförnödenheter hafva »lefnadsomkostnaderna under de senare åren så fördyrats, att banvakterna, hvilka till största delen äro familjefäder, för närvarande icke hafva sådan inkomst, som för deras och deras familjers nödtorftiga uppehälle oundgängligen fordras». Det är möjligt, att statsutskottet, då denna sak icke finnes särskildt omförmäld i motiveringen till den kongl. propositionen, bortglömt denna omständighet. Derfor anser jag nödigt att påpeka den, emedan de, som bära ansvaret för denna lefnadskostnadernas förhöjning, naturligtvis gerna skola vara med om att afhjelpa den sålunda antydda effekten deraf, och vi andra, som befinna oss på en motsatt ståndpunkt, naturligtvis också nu såsom alltid äro benägna att medverka med de förra till ett så godt resultat.

Jag skall vidare begagna tillfället att med anledning deraf, att i petitionen äfven framhållits de obilliga pensionsförhållandena för den underordnade personalen vid jernvägarne, göra en erinran om ett förhållande, som, jag vill icke säga saknar motstycke i vår administrations historia, men som är af så synnerligen bedröflig beskaffenhet, att det må ursäktas mig, om jag af den anledning jag nyss nämnde tager mig friheten påpeka det, ehuru det icke står i något nödvändigt samband med det förevarande ämnet.

Det är, herr talman, om tre månader sju år sedan Riksdagen på grund af motioner, väckta i denna kammare af kommerserådet Johan Sjöberg och i Första Kammaren af herr Adelsköld, ingick till Kongl. Maj:t med en skrifvelse af den 20 maj 1885 med anhållan, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande frågan, om och i hvad mån förändrade grunder för pensionering af betjeningen vid jernvägstrafiken må vara af rättvisa och billighet påkallade, och derefter härom göra den framställning till Riksdagen, som utredningen föranledde. Redan i de nämnda

Ang. löneför-
bättring åt
banvakterna.
(Forts.)

motionerna var framlagd en utredning, som kan betraktas såsom sällsynt fullständig och upplysande för att vara kommen från enskilda motionärer, men naturligtvis borde frågan tagas i öfvervägande jemväl med hänsyn till samtliga denna pensionsinrättning tillhörande tjänstemannaklasser och till den kostnad, som nedsättning af pensionsåldern kunde medföra. Detta ärende öfverlemnades af Kongl. Maj:t till trafikstyrelsen kort efter det skrivelsen kommit Kongl. Maj:t till handa, men sedan vill det synas, som om Kongl. Maj:t råkat glömma bort frågan under en följd af år, ty åtminstone har jag förgäfvets sökt efter i de sedvanliga upplysningarna om Riksdagens framställningar uti bilagorna till justitieombudsmannens årliga berättelser till Riksdagen. Jag har sökt från 1886 och hela vägen framåt, tills ändtligen i bilagan till justitieombudsmannens berättelse till denna Riksdag frågan omsider dykt upp igen. Det är nu, såsom jag nyss nämnde, snart sju år sedan frågan af Riksdagen bragtes å bane. Af den statistiska utredning, som dels innehölls i motionerna och dels fans i de handlingar, som öfverlemnades till statsutskottet af åtminstone den ene af motionärerna, framgick, att med dåvarande och nuvarande bestämmelser om pensionering af jernvägsbetjeningen, hvilka fordra ett sammanlagdt antal af 95 lefnads- och tjänstår, det var nästan otänkbart, att någon af de personer, på hvilka dessa bestämmelser syfta och som befinna sig inom dessa många betjeningskategorier, kunde komma i åtnjutande af full pension. Det visade sig, för att blott anföra ett exempel, att de personer inom ifrågavarande kategorier, som under en tid af 11 år dött, icke uppnått fullt 48 lefnads- och tjänstår och således knappt mer än hälften af hvad som fordrades.

Nu är det visst, herr talman, att icke var denna fråga mycket konstig att utreda, och då den remitterades till jernvägsstyrelsen, hade man anledning att tro, att denna af intresse för sina underordnade skulle utföra Kongl. Maj:ts uppdrag så fort som möjligt, och att Riksdagen, om det påfordrades, snart skulle hafva framställning från Kongl. Maj:t att vänta, om nemligen något ytterligare tillskott från statens sida skulle behövas för att uppehålla pensioneringen på rimliga, jag kan säga menliga grunder. Men det har dröjt i sju år, och jag förmodar, att Kongl. Maj:t icke under den tiden begagnat de utvägar, hvaraf dock Kongl. Maj:t lär vara i besittning, för att skynda på en allt för sömnaktig och må hända tredskande myndighet, som af skäl, hvilka jag icke nu vill nämna, varit i så märkvärdigt hög grad ointresserad — för att begagna ett synnerligen lindrigt uttryck — för den fråga, som Kongl. Maj:t hänsköt till den för närmare utredning. Då petitionärerna i sin framställning till Kongl. Maj:t äfven hafva berört pensionsfrågan, har jag ansett detta vara en tillräcklig anledning för mig att begagna detta tillfälle i brist på bättre att fästa uppmärksamheten på ett förfarande, som det vore önskligt att Kongl. Maj:t beslöte sig för att icke vidare fördraga af sina underordnade myndigheter.

I öfrigt skall jag erinra om ett par små omständigheter. Det är i den kongl. propositionen nämndt, om jag icke alltför mycket bedrager mig, att banvakterna kunna med skäl jemföras med stationskarlarne. Jag kan icke bedöma, hvad af banvakterna anföres — men jag tror att det icke är origtigt — att deras tjänstgöring är mera an-

strängande än stationskarlarnes. Dessa sistnämnda kunna emellertid komma upp till en kontant lön af 660 kronor och hafva dessutom samma naturaförmåner som banvakterna. Den grad inom maskin-afdelningen, som väl skulle vara närmast jemförlig med banvakterna eller lokomotivputsarne, har 720 kronor i lön, men deremot icke enligt hvad jag tror de ifrågavarande naturaförmånerna.

*Ang. löneför-
bättring åt
banvakterna.
(Forts.)*

Det är visst, att om det fins en tjänstemannaklass, hvilkens löneförhållanden äro synnerligen otillräckliga, hafva varit små och mycket torftiga länge och i följd af väl bekanta förhållanden blifvit ännu otillräckligare under de senare åren, så är det banvakterna vid statens jernvägar, och jag misstager mig säkerligen icke i min förhoppning, att kammaren skall bifalla den af herr von Friesen m. fl. afgifna reservationen.

Chefen för civildepartementet herr statsrådet Groll: Jag ber om ursäkt att jag under denna punkt tager till orda i en fråga, som icke direkt hör tillsammans med den, men hvad den siste ärade talaren yttrat torde erfordra ett svar. Hans yttrande rörde frågan om förändrade grunder för pensioneringen af betjeningen af statens jernvägar.

Det är sant, att denna fråga väckts genom en Riksdagens skrifvelse af 1885, och det är sant, att den då remitterades till jernvägsstyrelsen, äfvensom att något svar derifrån ännu icke ankommit. Detta har emellertid, efter hvad jag under hand erfarit, berott derpå, att jernvägsstyrelsen ansåg, att denna fråga icke borde i och för sig tagas under öfvervägande utan sammanställas med frågan om hela det öfriga pensionsväsendet vid jernvägarne.

Nu är nästan hela statens pensionsväsende under utredning af en komité, som derför blifvit nedsatt och som har att undersöka allmänna pensionsinrättningar, och jag tror mig veta, att i denna komité pågå noggranna undersökningar äfven rörande statsjernvägarne pensionsväsende. Jag tror också att man börjar finna, att hela pensionsväsendet i landet behöfver undergå en ganska skarp revision, på det att detsamma icke skall blifva för landet alltför betungande. Jag antager, att denna revision i första hand kommer att drabba de högre pensionerna, och att den mindre kommer att bero på en utjemning på andra håll, men i allt fall måste det ena ställas tillsammans med det andra. Man har på senare tiden i Holland tänkt sig, att man skulle organisera en enda stor pensionskassa. Hos oss deremot äro, såsom man vet, pensioneringarne fördelade på en mängd stater och anstalter. Jag tror för min del också att i afseende på pensionering gäller samma grundregel som i afseende på lifförsäkring och andra dylika försäkringar, nemligen att ju mera man fördelar riskerna, desto lättare kan man komma till ett gynnsamt resultat. Emellertid är hela denna sak af mycket omfattande beskaffenhet. Det torde redan hafva emanerat, att vissa af våra pensionsanstalter arbeta under ganska bekymmersamma förhållanden, så att, ehuru man visserligen för närvarande och kanske ännu några år kan vänta, att de skola kunna fullgöra sina förbindelser, den tiden dock kan motses, då så icke blir förhållandet. Det måste således ske en utjemning i afseende å pensioneringen, och den frågan är för närvarande, såsom jag nämnt, under ut-

Ang. löneför- redning. Jag har endast velat lemna dessa upplysningar med anled-
bättring åt ning af hvad nyss blifvit anfördt.
banvakterna.

(Forts.)

Herr Bülow: Det skulle säkerligen icke väcka så litet uppseende, om Andra Kammaren skulle afslå detta af regeringen begärda lilla anslag, för hvars beviljande herr statsrådet och chefen för civildepartementet lemnat så starka skäl, och kanske, strax efter det detta anslag blifvit afslaget, utan invändning komme att bevilja 200,000 kronor till utställningen i Chicago. En sådan fördelning emellan olika samhällsklasser af de inkomster, staten fått genom ökade lifsmedelstullar, skulle sannerligen se underlig ut. Här gäller det en betjening, som är pligtrogen och väl vitsordad och som lever i fattigdom. Jag för min del yrkar bifall till regeringens framställning.

Herr Hedin: Jag ber att få aflägga min tacksamhet för de upplysningar, som erhållits från statsrådsbanken och hvilka i sanning voro alldeles — förskräckliga. Skall frågan om en rimligare bestämmelse rörande sammanlagda antalet lefnads- och tjänstår för jernvägsbetjeningens rätt till full pension, skall, säger jag, den frågan göras beroende af komitéutredningar, förslag och sammanhängande beslut rörande en ombildning af hela pensionsväsendet i Sveriges rike, då är jag öfvertygad, att jag skulle behöfva åtminstone 95 lefnadsår till för att upplefva den dag, då jag finge se resultatet af den motion, jag hade den äran att tillsammans med herr Johan Sjöberg underteckna år 1885. Derfor tillåter jag mig att hemställa till herr statsrådet och chefen för civildepartementet, att han måtte ju förr dess hellre vara betänkt uppå att förmå vederbörande till åtminstone någon provisorisk eller öfvergångsätgärd för reglerande af dessa förhållanden, som för närvarande äro rent omöjliga. Till slutet af nästa århundrade är det verkligen otrefligt att vänta för dem, som redan väntat så länge.

Herr Bülow: Jag skall bedja att få återtaga mitt förra yrkande och ansluta mig till reservanternas förslag samt yrka bifall till detsamma.

Herr Swartling: Jag anhåller blott att med anslutning till det af herr von Friesen gjorda uttalandet få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Petersson i Runtorp: På grund af hvad utskottet i sitt utlåtande anfördt skall jag bedja att få anhålla om bifall till utskottets hemställan. Här har framhållits, att Andra Kammaren borde bättre se den fattiga jernvägsbetjeningen och särskildt banvakterna till godo. Ja, det skulle icke jag heller vilja sätta mig emot, om man blott kunde visa, att dessa betjente hade för litet betaldt för sitt arbete. Men huru många af deras vederlikar tro väl herrarne hafva så bra betaldt för sitt arbete som dessa personer, som sitta med 600 à 700 kronors lön och dessutom hafva fri bostad och fri vedbrand? Huru många svenska arbetare hafva sådana förmåner? Jag tror således alls icke, att nöden är så stor, som här framhållits, och då är det väl icke så farligt för dem att vänta, till dess aflöningen blir reglerad. Och — vidare vill jag

erinra om en annan sak. Huru många banvakter finnes det icke vid de enskilda jernvägarne, som få nöja sig med mindre aflöning? Men skulle nu staten börja att höja lönerna åt sina banvakter, blefve säkerligen följden den, att äfven dessa andra komme och fordrade högre aflöning, och det torde icke vara så lätt för de enskilda jernvägarne att tillmötesgå dylika anspråk, då många af dem hafva svårt nog att reda sig ändå.

Ang. löneför-
bättring åt
banvakterna.
(Forts.)

Jag tror därför icke, att faran är så stor, som man här sökt framhålla, utan att dessa banvakter väl kunna vänta, till dess man får se, huru den föreslagna regleringen kommer att taga sig ut, då man får söka sammanjemka förhållandena på det ena och det andra området. Man kan verkligen icke anse, att det är så farligt stäldt med en sådan arbetare som en banvakt. Han är i alla fall intet annat än en bonddräng, men han kan dock få gifta sig, har 6 å 700 kronor om året, fri bostad och fri vedbrand, och det har icke någon vanlig statkarl eller arbetare. Men dessa banvakter hafva icke andra kunskaper än vanliga arbetare.

Det är alltså icke så farligt med dem, och jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Herr Elowson: Det synes mig vara nödigt att i denna sak skilja mellan de formella och de materiella skäl, som kunna anföras *för* eller *emot*. Jag erkänner villigt, att statsutskottets majoritet kunnat gifva skäl af formel giltighet för sitt beslut i frågan. Men jag tror icke, att dessa formella skäl böra tillerkännas synnerligen stor betydelse uti detta fall.

Det har anmärkts förut, att utredningen skulle vara ofullständig, och att det därför vore något förhastadt att nu gå in i en detaljfråga, då man snart har att vänta en fullständig utredning. Det har också sagts, att om man ginge in på det föreliggande detaljförslaget, skulle man kunna utsätta sig för att vålla det missförhållandet, att skilnaden mellan aflöningsförmånerna för den ene och för den andre banvakten blefve för stor. Men denna sistnämnda fara — den enda, som skulle kunna hafva någon betydelse — undanrödjes enligt mitt förmenande helt och hållet, om kammaren bifaller reservationen, sådan den här är formulerad. Den afser nemligen endast ett anslag för år 1893, hvilket skulle fördelas enligt vederbörande myndigheters pröfning och så, att den banvakt, som komme i åtnjutande deraf, skulle erhålla ett belopp af *högst* 60 kronor. Det kan således vara i denna myndighets skön att se till, att icke alltför stor olikhet skulle kunna uppstå mellan de aflöningsförmåner, som tillkomme banvakterna på den ena eller den andra orten.

Då jag således uti denna fråga, der det gäller underordnade tjänstemän, icke kan biträda de formella skälen, utan måste hålla mig till de materiella, som tala för beviljande af denna löneförbättring åt dem, så anhåller jag att få sluta mig till dem, som biträdt herr von Friesens yrkande.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan

Ang löneför- och *dels* på afslag derå och bifall i stället till reservanternas hem-
 bättring åt ställan. Herr talmannen fann den senare propositionen vara besvarad
 banvakterna. med öfvervägande ja, men som votering begärdes, blef nu uppsatt,
 (Forts.) justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som, med afslag å statsutskottets hemställan i nu föredragna
 9:de punkten af utlåtandet n:o 7, bifaller den af herrar greve Sparre
 m. fl. vid punkten afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets omförmälda hem-
 ställan.

Omröstningen utföll med 119 ja och 65 nej; och hade kammaren
 alltså beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Punkterna 10—16.

Biföllos.

Ang. onslag
 till aflöningar
 m. m. vid
 Ultuna landt-
 bruksinstitut.

Vid föredragning af *punkten 17*, angående anslag till aflöningar
 m. m. vid Ultuna landtbruksinstitut, begärdes ordet af

Herr Fredholm från Stockholm, som yttrade: Då denna fråga
 behandlades vid sistlidne riksdag, stannade, såsom herrarne torde
 minnas, begge kamrarna i olika beslut rörande den framtida organisa-
 tionen af Ultuna landtbruksinstitut. Vid sedermera företagen gemen-
 sam omröstning beslöts med 217 *nej* mot 136 *ja* att uppföra det
 begärda anslagsbeloppet af 29,000 kronor allenast å extra stat.

De skäl, som dervid voro hufvudsakligen bestämmande, kunna,
 tror jag, sålunda sammanfattas:

att man icke hade sig något bekant, huru en rent vetenskaplig
 undervisning i landtbruk skulle med bibehållande af den föreslagna
 organisationen kunna vinnas;

att undervisningen icke blefve lika vid begge instituten;

att det icke var utlofvadt, att organisationen skulle göras i öfver-
 ensstämmelse med den af landtbruksläroverkskomitén utarbetade plan,
 hvarför man icke hade säkerhet för, att lärareplatserna skulle blifva
 väl besatta och läroämnena de olika lärarne emellan väl fördelade;

samt *att* slutligen de föreslagna lönerna icke vore väl afpassade.

Mot ett försättande af det föreslagna anslaget på extra stat an-
 förde herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet under
 diskussionen, »att om anslaget öfverflyttas från ordinarie till extra
 stat, skulle förhållandena till Ultuna derigenom blifva till den grad
 lösa, att det blefve nästan omöjligt eller åtminstone förenadt med

stora svårigheter att få organisationen genomförd på det sätt man nu tänkt sig.»

Då jag förmodar, att den sedan dess vunna erfarenheten gifvit herr statsrådet anledning att frågå denna sin uttalade mening, vill det synas mig deraf följa, att omorganisationen måste genomföras på ett annat sätt, än hvad man förra året tänkte sig. För denna kam-mare, som alltid lifligt intresserat sig för jordbrukets bästa, skulle det utan tvifvel vara angenämt att få veta, huru Kongl. Maj:t nu tänker genomföra organisationen. Derom har icke kunnat vinnas någon upp-lysning i statsverkspropositionen. Måhända kan det för en och annan synas, som om det icke vore nödigt, att man nu finge kännedom om, huru Kongl. Maj:t tänker genomföra organisationen, då Kongl. Maj:t ännu har 4 år till sitt förfogande.

Det gifves likväl ett särskildt skäl, hvarför det vore önskligt att få denna organisationsfråga genomförd så fort som möjligt, det skälet nemligen att år 1898 kommer genom enskild donation att blifva till-gängligt ett belopp af ej mindre än en million kronor, afsedda för in-rättande af ett nytt landtbruksinstitut i riket; och jag kan icke före-ställa mig annat, än att man redan långt förr, än den tiden inträffar, börjar tänka på, huru man skall planlägga detta nya institut. Det skulle då kunna hända, att denna organisationsplan komme att ställa sig i någon kollision med bibehållandet af Ultuna landtbruksinstitut. För den skull är det angeläget, att detta institut blir så snart som möjligt på ett tillfredsställande sätt organiseradt.

Vidare anförde:

Chefen för civildepartementet herr statsrådet Groll: De af den siste ärade talaren anförda ord, som jag under en diskussion i denna fråga vid förra riksdagen skulle hafva yttrat, afsågo, så vidt jag nu kan påminna mig, det förhållandet, huru vida hela anslaget skulle ställas på extra stat, och hvilken fråga Riksdagen afgjorde på det sätt, att den bestämde att 20,000 kronor skulle stå kvar på ordinarie stat och 29,000 kronor, eller den begärda förhöjningen, uppföras på extra stat. Sedermera har det således varit fråga, huru Kongl. Maj:t skulle kunna röra sig med detta belopp, och då har det tänkts, att den hittills varande organisationen skulle förblifva orubbad till den 1 november detta år. I stället för att öfvergångstiden, hvarunder den nya orga-nisationen skulle genomföras, enligt Riksdagens medgifvande kunde utsträckas till 5 år, hafva åtgärder sålunda vidtagits för organisationens trädande i kraft redan nämnda den 1 november. Hvad som sålunda då skulle genomföras, är ordnandet af undervisningsämnen och lärarnes antal, i öfverensstämmelse med den plan, som af Riksdagen fästställes under förra året. Denna nya organisation upptager 4 lektorer och 4 adjunkter, och ämnena hafva fördelats på dessa 4 lektorer och dessa 4 adjunkter på sätt, efter inhemtande af vederbörandes yttranden, har ansetts vara lämpligt. Då emellertid en del af anslaget är ställd på extra stat, har Kongl. Maj:t genom ett beslut, jag vill minnas under sistlidne december, bestämt, att dessa platser icke skola definitivt tillsättas, utan tills vidare uppehållas på förordnande. Då Riksdagen

Ang. anslag
till aflöningar
m. m. vid
Ultuna landt-
bruksinstitut.
(Forts.)

Ang. anslag till afönningar m. m. vid Ultuna landbruksinstitut. (Forts.) i öfverensstämmelse med hvad Kongl. Maj:t föreslagit bestämt tiden för organisationens genomförande till fem år, har Kongl. Maj:t icke velat redan nu under första året definitivt genomföra organisationen, så att den skulle blifva i absolut öfverensstämmelse med den ursprungliga planen, utan tänkt sig att under några år kunde inhentas erfarenhet om, huru organisationen lämpligast borde på ena eller andra sättet ordnas, samt att under tiden platserna borde endast på förordnande tillsättas. Således skulle några år komma att återstå till organisationens genomförande år 1897, hvilken tid sammanfaller temligen nära med den tid, då, enligt den siste talarens förespeglingar, för detta ändamål skulle komma att stå till disposition — måhända icke till Kongl. Maj:ts utan till någon anuans — ett belopp af en million kronor. Det vore naturligtvis ytterst önskligt, om något dylikt skulle komma att inträffa; och det är måhända icke någon, som deråt skulle glädja sig mera än jag, som varmt ifrar för allt, som kan befrämja jordbrukets bästa.

Herr Fredholm från Stockholm: Då jag nyss hade ordet, trodde jag mig icke behöfva närmare angifva det ändamål, för hvilket den af mig omnämnda millionen var donerad. Men på det ingen missuppfattning i det hänseendet skall göra sig gällande, ber jag få upplysa, att den afser upprättandet af ett nytt landbruksinstitut i Kristianstads län. Det donerade beloppet kan sålunda icke för något annat ändamål användas.

Då herr statsrådet och chefen för civildepartementet behagade upplysa, att den nya organisationen af landbruksinstitutet vid Ultuna skulle vara genomförd i november detta år, tager jag för gifvet, att Kongl. Maj:t kommer att för nästa Riksdag framlägga förslag om det nu på extra stat utgående anslaget uppförande på ordinarie stat. Deremot är jag icke alldeles säker på, att jag rätt uppfattat herr statsrådets mening, då herr statsrådet behagade meddela kammaren, att organisationen skulle genomföras i öfverensstämmelse med den plan, som förelades förra årets Riksdag.

Jag har nemligen fattat herr statsrådets mening på det sättet, att afsigten är att bibehålla ett så högt rektorsarfvode som 2,000 kronor, att icke låta den botaniska disciplinen förestås af en lektor, och att icke tillgodose adjunkterna med något ålderstillägg; eller med andra ord, att bibehålla planen för organisationen i oförändradt skick med alla de brister, som utgjorde det förnämsta skälet för att förra årets Riksdag ansåg sig icke böra uppföra anslaget på ordinarie stat.

Om jag icke misstager mig i denna min uppfattning, befarar jag, att nästa års Riksdag icke skall befinnas mera villig att godkänna en sådan organisation, än hvad förra årets Riksdag var. Utan tvifvel torde följderna deraf blifva den, att nu omhandlade anslag kommer att till stor skada för institutet för framtiden bibehållas på extra stat, för så vidt Riksdagen icke finner anledning att dermed vidtaga någon annan åtgärd.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Punkten bifölls.

Punkterna 18—20.

Biföllos.

Punkten 21.

I fråga om *mom. a)*, angående anslag till bestridande af kostna-
derna för allmänna landtbruksmöten, anförde:

*Ang. bidrag till
bestridande af
kostnaderna
för allmänna
landtbruks-
möten.*

Herr Fredholm från Stockholm: Jag tror icke jag misstager mig, om jag antager att herrarne alla äro ense om att genom statsbidrag befrämja de allmänna landtbruksmötena. Men när man nu finner, att storleken af statens bidrag till ett sådant möte kommer att gå upp till 100,000 kronor, så torde man kunna ifrågasätta, om icke denna kostnad skulle kunna något nedbringas, utan att några menliga följder för mötena derigenom uppstå.

Onekligen är den största utgiftsposten vid dessa möten den för byggnader. Vid det 16:de allmänna landtbruksmötet i Stockholm uppgick denna kostnad till 106,000 kronor. Vid det 15:de i Malmö var visserligen kostnaden för byggnaderna betydligt lägre; den uppgick då icke till mer än 40,000 kronor, men dervid är att märka, att de för detta pris uppfördes endast på vilkor att entreprenören efter mötets slut skulle få återtaga dem. De 40,000 kronorna utgjorde sålunda egentligen endast hyra för den vecka, mötet pågick.

Med afseende så väl å storleken af denna byggnadskostnad som derå att mötena återkomma hvart femte år och då endast vara en vecka, ligger det nära till hands att antaga, det byggnadskostnaden för hvarje möte skulle kunna betydligt nedbringas, om byggnaderna efter deras begagnande å ett möte nedtoges och bevarades för att å nyo uppföras å ett följande möte. Några praktiska svårigheter för att ordna saken på detta sätt kunna ej möta, då man redan länge härifrån exporterat flyttbara byggnader af mera komplicerad beskaffenhet än de, hvarom här är fråga, icke blott till kontinenten utan äfven till Brasilien, Argentina och Kina.

Jag tror, att hvad jag nu haft äran nämna kan vara förtjent af en närmare utredning af dem, som hafva med landtbruksmötena att bestyra, och om det dervid skulle visa sig, att besparing på detta sätt kunde vinnas, så torde Kongl. Maj:t tillse, att den ifrågasatta reformen äfven blir genomförd, hvilket icke bör möta någon svårighet, då det kan göras till vilkor för statsbidragets utfäende.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b).

Bifölls.

Punkterna 22—24.

Biföllos.

Ang. anslag
till svenska
mosskultur-
föreningen.

Punkten 25.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att Riksdagen måtte till understöd åt *svenska mosskulturföreningen* på extra stat för år 1893 anvisa ett anslag af 10,000 kronor.

I en inom Första Kammaren väckt, till utskottet remitterad motion, n:o 27, hade åter herrar *C. O. Bergman, J. W. Spånberg* och *Casper Ehrenborg* hemställt, att det till understöd åt svenska mosskulturföreningen utgående belopp måtte ökas från 10,000 till 15,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts framställning, men med afslag å herr Bergmans m. fl. i ämnet väckta motion, måtte till understöd åt svenska mosskulturföreningen på extra stat för år 1893 anvisa ett anslag af 10,000 kronor.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr J. Anderson i Tenhult: Då man känner den gagnande verksamhet, som den svenska mosskulturföreningen utöfvar inom vårt land, och man vidare känner, hvilka ofantliga vidder af mossar och sankar marker, lämpliga för kultur, som finnas inom landets alla provinser, och då dertill kommer att i gränsen af mitt kommittentskap finnes en mosse med ett ytinnehåll öfverstigande 40,000 tunnland, så bör ingen förtänka mig, att jag är missbelåten med det föreliggande förslaget. Skall denna förening kunna fylla sin bestämmelse, så måste den komma i åtnjutande af kraftigare understöd från statsverket, än som hittills varit fallet. Sker icke detta, så måste en del af föreningens verksamhet upphöra.

Jag skall därför, herr talman, hemställa om den ändring i utskottets hemställan, att det föreslagna beloppet, 10,000 kronor, höjes till 15,000 kronor.

Häruti instämde herr *Svensson* i Rydaholm.

Herr Göransson: Det torde anses vara förmädat af mig att uppträda och yrka förhöjning af ett anslagsbelopp, som så väl Kongl. Maj:t som statsutskottet med sällspord enighet föreslagit. Jag hör visst icke till dem, som säga ja till hvarje anslagsfordran, utan tvärt om vill jag iakttaga den största sparsamhet med statens medel. Men i den nu föreliggande frågan anser jag, att det skulle blifva en förlust för landet, om man sparade allt för mycket. Det lärer nemligen icke kunna förnekas, att mossodlingen är af synnerlig vigt och betydelse för vårt jordbruk. Utskottet har äfven erkänt detta, då det säger: »Ehuru utskottet fortfarande erkänner mossodlingens stora betydelse för vårt jordbruk» o. s. v. Dessutom har landbruksstyrelsens chef yttrat, att han vid inspektion af föreningens verksamhet funnit föreningen motsvara det förtroende, staten genom anvisande af frikostiga bidrag till understödjande af föreningen visat sig hysa för densamma. För öfrigt har äfven landbruksstyrelsen, såsom vi veta, förordat ett högre anslag, nemligen 15,000 kronor eller samma summa, som motionärerna begärt,

och detta anslag har redan af Första Kammaren blifvit beviljad. Jag tycker då, att det skulle se litet besynnerligt ut, om nu Andra Kammaren skulle afslå motionen och bestämma sig för det mindre beloppet. Jag föreställer mig, att denna kammares ledamöter dock vilja gälla som lika varma förespråkare för vårt jordbruk som Första Kammarens.

För öfrigt är det i utskottets betänkande visadt, att mosskultur-föreningen laborerar med skulder, som enligt beräkning vid 1893 års början skola komma att utgöra ett belopp af 2,900 kronor. Det kan väl icke vara rätt, att de personer, som stält sig i spetsen och arbeta för denna viktiga sak, som helt säkert i framtiden kommer att blifva af ofantlig betydelse för vårt jordbruk, skola nödgas göra stora uppoffringar för densamma. Jag anser mosskulturen vara ett ganska viktigt statsändamål och tror att starka skäl föreligga för, att staten griper in nu och lemnar ett kraftigt stöd åt denna förening, som sträfvar efter att taga vara på de slumrande millioner, som finnas i våra mossar. Jag yrkar på dessa grunder afslag å så väl Kongl. Maj:ts som utskottets hemställan och bifall till motionärernas förslag, att Riksdagen måtte till understöd åt svenska mosskultur-föreningen för år 1893 anvisa ett anslag af 15,000 kronor.

*Ang. anslag
till svenska
mosskultur-
föreningen.
(Forts.)*

Med herr Göransson iustämde herr *Olsson* i Mårdäng.

Herr Persson i Stallerhult: De talare, som före mig haft ordet i denna fråga, hafva yrkat bifall till motionärernas framställning. Detta har föranledt mig att begära ordet för att yrka bifall till utskottets hemställan, och jag ber att dervid få foga några erinringar.

Om man granskar de siffror rörande mosskultur-föreningens verksamhet, som äfven i år framlagts för Riksdagen, och ser till, huru det af motionärerna tillstyrkta anslaget, 15,000 kronor, skulle komma att användas, så skall man finna, att till aföningar och reseersättningar skulle utgå 14,600 kronor, under det att endast 10,500 kronor skulle komma att användas till kulturförsöksverksamheten. Detta synes mig icke vara ett rimligt förhållande.

Då föregående år ett statsanslag af 6,000 kronor begärdes, beräknades föreningens öfriga inkomster till 26,440, men då nu i år en höjning af statsanslaget till 15,000 kronor äskades, upptog föreningen i de gjorda beräkningarna sina öfriga inkomster af årsafgifter, prenumerationsafgifter och dylikt till endast 17,200 kronor, således till ett belopp, som med ej mindre än 9,240 kronor understeg hvad som för det föregående året beräknats, detta oaktadt föreningen påstått, att dess verksamhet för hvarje år omfattas med allt större deltagande från allmänhetens sida. Endast på detta sätt kunde föreningen motivera sitt behof af anslagsförhöjning. Och gå vi vidare, så finna vi, att föreningens egna inkomster under 1893 äro beräknade att uppgå till 22,700 kronor, sålunda i rundt tal 4,000 kronor mindre än under år 1891. Detta synes mig vara något, som förtjenar att beaktas vid anslagets beviljande. För min del kan jag alldeles icke gilla detta sätt att anställa beräkningar, och anser att något skäl icke förefinnes att bevilja högre anslag än de 10,000 kronor, som Kongl. Maj:t har begärt.

Ang. anslag
till svenska
mosskultur-
föreningen.

Jag hemställer därför om bifall till statsutskottets förslag, hvilket öfverensstämmer med Kongl. Maj:ts, och jag tror verkligen, att man bör akta sig för att vara allt för frikostig mot denna förening.

(Forts.)

Herr Jonsson i Hof: Jag anser det fullt riktigt, att staten kraftigt understödjer denna förening med de vetenskapligt praktiska rön, som der göras. Men statsutskottet, som väl icke bör hoppa på och bevilja alla anslagsfordringar, som framställas af enskild motionär, ansåg sig icke kunna tillstyrka beviljandet af hvad Kongl. Maj:t underlåtit att upptaga i sin proposition. Är det emellertid så, att kammaren tror, att det är skäl att redan nu bevilja dessa 15,000 kronor, som utskottet afböjt, emedan det icke ansett detta högre anslag behöfligt, så skall jag för min del icke känna mig särskildt ledsen deröfver.

Herr Waldenström: Det var mycket märkvärdigt att höra herr Olof Jonsson så ofantligt medgörlig, som han nu var. Det syntes alldeles, som om han tänkte så här: »såsom medlem af statsutskottet är jag tvungen att försvara dess hemställan, men nog är det min hemliga önskan, att kammaren afslår den och bifaller motionen». Jag tror knapp, att jag i detta fall uppfattat herr Olof Jonsson orätt.

Att jag intresserar mig för denna fråga, har sin speciella anledning deri, att Gefleborgs läns landsting, hvaraf jag är medlem, och Gefleborgs läns hushållningssällskap mycket intresserat sig för saken. Inom länet finnas nemligen stora och vida mossar, som det vore en välsignelse att kunna göra fruktbärande.

Utskottet påpekar, att anslaget till denna förening i fjol fördubblades, och därför anser utskottet, att det icke är skäl att öka på det redan i år. Detta kan jag icke finna vara något skäl alls, utan är det så, att behovet växer år ifrån år, så anser jag för min del, att äfven anslaget bör ökas. Jag kan icke finna annat, än att det är en glädjande företeelse, att mosskulturföreningen har utvidgat sin verksamhet på sådant sätt, att ett ökad statsanslag är af behovet påkalladt, och att så är, tager jag för gifvet, då jag läser, hvad som anföres i motionen.

Jag har, som herrarne veta, icke varit med om, att man med lifsmedelstullar skall stödja och hjälpa jordbruket, ty jag har ansett en sådan åtgärd skadlig för landet i dess helhet. Men ett förslag sådant som det nu föreliggande har jag alltid sett med stort nöje och kommer att göra det äfven hädanefter. Jag tycker ock, att Riksdagen bör rent af med glädje gripa efter hvarje tillfälle att höja kulturen inom vårt eget land, ty det är utan tvifvel den rätta vägen att bringa landtbruket i sådant skick, att det kan bestå i konkurrensen med utlandet. Nu vill jag icke, att herrar protektionister skola blifva förtörnade öfver detta mitt yttrande och för den skull afslå motionen. Det är bara min personliga mening jag uttalat.

Jag ber emellertid att få tillstyrka bifall till motionärernas förslag; jag tror icke, att Riksdagen skall behöfva ångra, om den bifaller detsamma.

Herr Lyttkens: Det är klart, att en sådan förening som mosskulturföreningen behöfver pengar, och att denna förening gjort nytta och gagn, derom är jag öfvertygad. Men jag kan icke vara med om att höja anslaget ensamt på framställning derom af enskilda motionärer. Jag är fullt öfvertygad om, att regeringen pröfvat frågan så noggrant som möjligt och iakttagit all den frikostighet gent emot denna förening, som ansetts med statens ändamål öfverensstämmande. Och när Kongl. Maj:t då ansett 10,000 kronor tillräckliga, för att föreningen skall kunna fullgöra sina funktioner på ett tillfredsställande sätt, så kan jag icke vara med om att anvisa ett anslag, högre än det som Kongl. Maj:t har begärt, och öfverlemna beloppets fastställande åt enskilda motionärers hugskott, hvilkas motiv ju kunna vara bra, men kanske också mindre bra. Jag är fullt öfvertygad om, att Kongl. Maj:t gått föreningens önsknigar till mötes så mycket som det är af nöden, och kanske litet till ändå, och yrkar derfor bifall till Kongl. Maj:ts af utskottet tillstyrkta förslag och afslag å motionen.

Ang. anslag till svenska mosskulturföreningen.

(Forts.)

Herr von Friesen: Äfven jag skall yrka bifall till utskottets förslag. De skäl, som tala för detsamma, äro dock icke så obetydliga, som här påståtts. Statens bidrag till föreningen är hufvudsakligen afsedt för dess kulturförsöksverksamhet samt för utgifvandet af dess tidskrift. Nu har icke omnämnts, att utgifterna för kulturförsöksverksamheten skulle ökas, men deremot meddelas, att utgifterna för föreningens tidskrift skulle komma att växa med 2,000 kronor, under det att den af motionärerna begärda förhöjningen i anslaget är 5,000 kronor. Mig förefaller det, som om tidskriftens utgifvande icke skulle vara den mest praktiska eller den mest angelägna af de åtgärder, som föreningen vidtager för främjande af sitt mål. Det synes mig också, som om föreningen skulle hafva nytta af att utveckla sig något långsammare, än hvad som tyckes vara meningen, då anslaget, som förra året höjdes från 5,000 till 10,000 kronor, redan nu skulle erhålla en ytterligare förhöjning från 10,000 till 15,000 kronor. Det synes mig, som om en något försigtigare utveckling af en anstalt sådan som denna skulle vara ändamålsenlig. Jag ber alltså, att särdeles då de behof, för hvilka väl anslaget egentligen är afsedt, icke visat sig kräfva den af motionärerna önskade anslagsförhöjningen, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Anderson i Tenhult: Då jag är boende icke långt från den ort, der denna förenings styrelse har sin verksamhet, känner jag ganska väl till icke blott föreningens verksamhet utan äfven dess behof. Och jag är fullt förvissad derom, att derest styrelsen icke får det anslag, som motionärerna föreslagit, nemligen 15,000 kronor, så blir det alldeles nödvändigt för den att nedlägga en del af den verksamhet, som den hittills utöfvat, och detta skulle vara till stor skada för det hela.

Jag ber derfor, att kammaren måtte behjerta den gjorda framställningen och bevilja de begärda 15,000 kronorna.

Herr Bexell: Jag tager mig friheten yrka bifall till motionen. Jag har haft tillfälle att se och bedöma, hvad denna förening kan

Ang. anslag
till svenska
mosskultur-
föreningen.

(Forts.)

uträtta; och jag tror, att motionärerna bättre än regeringen kunna bedöma, hvad föreningen behöfver. Af denna anledning yrkar jag som sagdt bifall till motionärernas förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, enligt de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å densamma, i hvad den skilde sig från motionärernas yrkande, och bifall i stället till motionen. Herr talmannen fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i 25:te punkten af utlåtandet n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å nämnda hemställan, bifallit den af herrar C. O. Bergman m. fl. i ämnet väckta motion.

Omröstningen visade 121 ja mot 42 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkterna 26—29.

Biföllos.

Ang. anslag
för Sveriges
deltagande i
utställningen
i Chicago.

I *punkten 30*, som härefter föredrogs, hemställde utskottet, i enlighet med Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, att Riksdagen måtte på extra stat för år 1893 ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett anslag af 200,000 kronor, att användas *dels* för deltagande i 1893 års utställning i Chicago och *dels* till understöd åt teknici för att besöka nämnda utställning.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Hedin: Jag skall endast anbjalla om en i högsta måtto obetydlig modifikation i utskottets hemställan. Dess syfte är så klart och tydligt i sig sjelft, att jag icke skall besvära kammaren med någon motivering. Jag anhåller, att i sista raden, der det heter: »och *dels* till understöd åt teknici för att besöka nämnda utställning», kammaren måtte besluta att efter »teknici» inskjuta orden: »och arbetare». Jag tror, herr talman, att saken talar för sig sjelf, och jag ämnar därför icke besvära kammaren med någon motivering af mitt yrkande.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen gaf propositioner först på bifall till utskottets hemställan oförändrad och derefter på godkännande af herr Hedins ändringsförslag; och förklarade herr talmannen sig anse

svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes. Emellertid lemnades ordet, på begäran, å nyo till

Herr Hedin, som nu yttrade: Då det från flera håll har sagts mig, att mitt tillägg icke skulle hafva utsigt att blifva bifallet, så vill jag, för att icke onödigtvis besvara kammaren, om än med blödande hjerta, taga tillbaka mitt yrkande på votering.

Efter af herr talmannen i sådant afseende förnyad proposition, bifölls utskottets hemställan i oförändradt skick.

Efter föredragning vidare af *punkten 31*, angående anslag till främjande af svenska alsters afsättning i utlandet, anförde

*Ang. anslag
till främjande
af svenska
alsters afsätt-
ning i
utlandet.*

Herr Fredholm från Stockholm: Det anslag, hvarom nu är fråga, beviljades första gången vid 1887 års riksdag. I den nu till denna Riksdag afgifna statsverksproposition föreslås, att detta anslag skall fördelas på följande sätt, nemligen: för uppehållande af fiskeriagenturen i norra Tyskland 5,000 kronor; för mejeriagenturen i Manchester 8,500 och till Sveriges allmänna exportförening 6,500 kronor. Här kan man visserligen tycka, att 6,500 kronor för befrämjande af en så vigtig sak som vårt lands export är en mycket liten summa. Detta anslag är emellertid endast hvad man ser; hvad man deremot icke ser, det är, att Kongl. Maj:t derjemte årligen beviljat denna exportförening ett anslag af 35,000 kronor, som utgått från manufakturånefonden. I allt har denna förening på detta sätt under de sista fem åren fått i understöd öfver 230,000 kronor, d. v. s. i medeltal 45,000 kronor årligen. Jag vill vid detta tillfälle icke framställa några anmärkningar mot storleken af dessa anslagsbelopp, men deremot vill jag fästa uppmärksamheten på, att § 1 i exportföreningens stadgar är af följande lydelse: »föreningens ändamål är att genom lämpliga anordningar i Sverige och i utlandet bereda *sina medlemmar* nya eller ökade tillfällen till afsättning af inhemska produkter och industrialster». Jag betonar särskildt ordet *sina*, enär deraf synes framgå, att inga andra än exportföreningens egna medlemmar hafva rättighet att komma i åtnjutande af de upplysningar, som föreningen kan lemna. Detta framgår också alldeles tydligt af de cirkulär, som föreningen tid efter annan utfärdar. Det vill nu synas mig, att, då staten lemnat så stora bidrag till denna förening, som 230,000 kronor på fem år, man skulle kunna göra anspråk på, att föreningen arbetade icke blott för *sina* egna medlemmar, utan att dess verksamhet äfven kunde komma andra landets industridkare till godo och icke endast föreningens egna ledamöter. Förhållandet är så mycket anmärkningsvärdare som, om man något granskar denna förenings räkenskaper, man då skall finna, att medlemmarne af föreningen under de 4 första åren tillskjutit endast något öfver 59,000 kronor i inträdes- och årsavgifter, och att föreningens tillgångar vid 1890 års slut uppgått till icke mindre än 64,000 kronor. Föreningen har sålunda arbetat hela denna tid utan att behöfva använda ett enda öre af de medel, som ledamöterna för befrämjandet uteslutande af egna intressen sammanskjutit; staten har bekostat alltsammans.

Jag har ansett mig böra fästa kammarens uppmärksamhet på dessa förhållanden för den händelse kammaren framdeles skulle finna sig föranlåten att med anledning af påpekade omständighet vidtaga någon åtgärd.

Vidare yttrades ej. Punkten bifölls.

Ang. anslag till uppehållande af regulier ångbåtsförbindelse mellan Sveriges västkust och England.

Punkten 32.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att Riksdagen måtte till uppehållande af en *regulier ångbåtsförbindelse* medelst sydsvenska ångfartygsaktiebolaget tillhöriga ångbåtar under åren 1892, 1893 och 1894 mellan å ena sidan de *hamnar vid Sveriges västkust* samt å andra sidan de *engelska hamnar*, Kongl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma, ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett sammanlagdt belopp af 150,000 kronor, att på af Kongl. Maj:t stadgade vilkor användas till godtgörelse af den förlust, som för bolaget kunde å nämnda företag uppstå, samt att till utgående under år 1893 af berörda belopp å extra stat anvisa 50,000 kronor.

På anförda skäl hemställde emellertid utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Lasse Jönsson: Inom statsutskottet var jag af en annan åsigt än utskottets flertal i denna sak, men på grund af någon missuppfattning kom jag icke att anmäla min reservation mot utskottets hemställan. Jag vill därför nu gifva till känna, att jag önskar bifall till Kongl. Maj:ts proposition om subvention åt det sydsvenska ångfartygsaktiebolaget. Jag vill nu icke upptaga kammarens tid med att uppräknade de skäl, som för denna sak anförts af Kongl. Maj:ts befallningshafvande och hushållningssällskapen i Kristianstads, Malmöhus och Hallands län, men jag vill framhålla något, som icke förut blifvit påpekadt, nemligen att om denna trade från Sverige direkt till England icke funnits, hade ovilkorligen vårt land varit förklaradt smittadt af mul- och klöfsjuka, såsom Danmark nu är. Men nu hafva vi gått fria derifrån, emedan vi haft denna trade.

Min tro är, att om i följd af bristande understöd eller uppmuntran denna ångbåtsförbindelse komme att upphöra, skulle det icke dröja länge innan vårt land förklarades smittadt af nyssnämnda sjukdom, och detta skulle medföra stor förlust för oss. Utskottet säger visserligen, att, om sydsvenska bolaget indrager denna trade, kommer ett engelskt bolag att i stället upptaga densamma; men detta synes mig vara en dålig tröst, ty säkerligen komme detta bolag att betydligt höja taxan för varubefordringarna. Utskottet förmenar också, att om sådan stegring uppkomme, skulle det framkalla konkurrens åtminstone från dansk sida, hvarigenom frakterna skulle hållas inom rimliga gränser.

Det torde i alla fall vara mindre angenämt, att trafiken på denna trade skulle öfvergå ifrån svenska till främmande händer. Då man i

alla andra länder uppmuntrar sjöfarten, kan jag icke finna annat, än att äfven vi borde uppmuntra denna näring genom subventions lernande. Det är mycket troligt, att understödet icke behöfver blifva så stort, som nu begärts af Kongl. Maj:t, men vägrar Riksdagen hvarje bidrag till denna linie, så blir det enligt min tanke slut med den-
*Ang. anslag till uppehäl-
 lande af regu-
 lier ångbåts-
 förbindelse
 mellan Sveri-
 ges västkust
 och England.*

På dessa skäl tager jag mig friheten yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

•Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll: I likhet med den siste talaren anser jag denna fråga vara af stor betydelse. Detta ångfartygsaktiebolag har alltsedan år 1877 arbetat på att afsätta våra landtmannaprodukter från de sydligaste länen, Smalands tre län och en del af Halland. I bolagets ansökan om subvention har uppgifvits, hvilka stora qvantiteter dylika produkter blifvit genom bolagets försorg exporterade. Med den utveckling, som mejerihandteringen i vårt land tagit, ligger det naturligtvis stor vigt på, att vi kunna afsätta dess produkter på lämpligt sätt. År 1863 exporterades för första gången smör ifrån Sverige till England. Det var en sändning på 165 skålpund, och för det smöret erhöles då ett pris af 63 öre pr skålpund fritt i Göteborg. År 1890 uppgick vår smörexport till ett värde af mellan 27 och 28 millioner kronor. Större delen, eller ungefär hälften af denna export, torde gå öfver Göteborg. Men den andra hälften går öfver de sydliga städerna Malmö, Landskrona och Helsingborg. En del går öfver Danmark. Men en del går direkt till Eng-
 land.

Det är naturligtvis för oss en fördel, så som vår mejerihandtering utvecklats sig, om vi kunna göra vårt smör känt direkt på den engelska marknaden, så att det icke behöfves mellanhänder. Nu har ifrågasvarande bolag arbetat och sträfvat under många år. Det har gjort det ända till år 1890, som det tyckes, med behållning; men under åren 1890 och 1891 har det gått med förlust, och den förlusten är icke ringa. Bolaget har under dessa år, eller åtminstone år 1891, haft tillfälle att för sina båtar förvärfa andra verksamhetsområden, der det, i stället för att gå med förlust, efter all anledning kunnat förvärfa ganska stor vinst. Men bolaget, som ifrån början bildats i afsigt att till England utföra landtmannaprodukter ifrån de sydliga länen, ansåg det vara sin skyldighet att söka fortfarande uppehålla denna trade, och därför har det med förbiseende af egen fördel fortsatt sin verksamhet. Det insåg emellertid, att det icke länge skulle kunna hålla ut med detta, om det icke under dessa bekymmersamma år kunde vänta något understöd af statsmedel, och det vände sig därför till Kongl. Maj:t, och frågan föreligger nu hos Riksdagen. Om detta bolags verksamhet upphörde, skulle i alla fall landtmannaprodukterna i de sydliga länen af Sverige söka sig ut, men det komme antagligen att medföra större kostnader för producenterna, och således skulle behållningen på landtmannaprodukter blifva mindre.

Utskottet har ansett sig böra utslutande ur jordbrukets synpunkt betrakta denna fråga; och dervid har utskottet kommit till det resultat, att hela förslaget bör afstyrkas. För min del tror jag visserligen,

*Ang. anslag till uppehäl-
lande af regu-
lier ångbåts-
förbindelse
mellan Sveri-
ges västkust
och England.*

(Forts.)

att det kan finnas åtskilliga andra synpunkter i denna sak, men jag vill tills vidare hålla mig vid den utgångspunkt, som utskottet haft. Utskottet börjar med att säga, att de svårigheter, som bolaget råkat ut för, troligen äro af mera tillfällig art. Men, säger utskottet, de iråkade svårigheterna »kunna öfvervinnas genom uthållighet och ändamålsenliga åtgärder». — Hvilka de ändamålsenliga åtgärderna skulle vara, har utskottet icke upplyst om. Men till uthållighet har utskottet uppmanat bolaget, d. v. s. bolaget skulle underkasta sig betydliga uppoffringar under flera år, i stället för att det kanske på andra håll skulle kunna vinna afsevärda fördelar. Utskottet tyckes emellertid tveka, huruvida bolaget skulle acceptera uppmaningen att hålla ut, och utskottet har därför anvisat andra utvägar för jordbruket, huru det skulle blifva tillgodosedt, i fall icke bolaget ville stå risken. Så har utskottet sagt, att i fall icke detta bolag håller ut, kommer det kanske något annat svenskt bolag. Det är möjligt. Men utskottet har icke visat, att ett annat bolag för närvarande skulle vilja underkasta sig dessa uppoffringar. Det synes mig också, som om utskottet skulle varit något tveksamt äfven derom, huruvida verkligen ett annat svenskt bolag skulle vilja utsätta sig för dessa äfventyr. Ty utskottet säger vidare, att, skulle det befinnas, att det icke är något svenskt bolag, som vill åtaga sig denna risk, så behöfver icke jordbrukaren ändå vara orolig. Ty då kommer nog Wilson-linien att upptaga bolagets trafik. Wilson-linien har underkastat detta bolag en svår konkurrens, och genom denna konkurrens har detta bolag till en viss grad blifvit försatt i den ställning, hvori det nu är. Nu är det temligen naturligt att, om det blir en utländsk linie, denna kommer att se endast på sina egna fördelar, och att jordbrukarne troligtvis få underkasta sig vissa uppoffringar för att kunna få sina produkter exporterade. Men detta synes också utskottet ha tänkt sig, och därför gifver också utskottet anvisning, huru hjälpen skall åstadkommas. I fall, antyder utskottet, det utländska bolaget skulle blifva för stramt, d. v. s. taga för höga frakter, så böra icke jordbrukarne oro sig för det. Ty då kommer nog ett annat utländskt bolag och konkurrerar, och utskottet hänvisar till »det forenede Dampskibsselskab». Följden skulle blifva, att våra jordbrukare i södra delarne af riket skulle blifva beroende af konkurrensen emellan två utländska bolag. Men jag föreställer mig, att de båda utländska bolagen skulle snart komma öfverens om, huru de borde behandla jordbrukarne i sydliga delarne af riket. De skulle nog slå sig tillsammans och bestämma frakter, som vore för dessa båda bolag tillfredsställande och lönande. Den, som slutligen, så vidt jag kan se, blefve lidande på allt detta, det vore det svenska jordbruket i Skåne, Blekinge, Småland och en del af Halland.

I detta fall förefaller det mig, som det verkligen skulle vara nog talande skäl att frångå den åsigt, som man i allmänhet naturligen bör hafva, eller att icke staten skall ge sig allt för mycket in på att understödja enskilda bolag. Men när detta enskilda bolag befrämjar ett intresse, som för en stor del af landet är af den betydelse, som här är i fråga, så tror jag att man gör klokt i, om man frångår den allmänna åsigten. Det är detta jag velat framhålla för kammaren till det beaktande, som kammaren själf kan finna det förtjena.

Jag vill derjemte nämna, att i mejeriagentens i England uttalande i sin berättelse år 1890 angående mejerihandteriugen framhålles i kraftiga ordalag hvilken stor vikt, som ligger på, att vi ha en direkt linie på England. Man kan särskildt nu tänka sig, under de förhållanden, som för närvarande existera, att denna linie kan få en mycket stor betydelse. Vi veta, att för närvarande är export från Danmark till England stängd för kreatur, och vi böra således, om vi hålla den ifrågakarande linien uppe, kunna påräkna, att den kan bli för vår kreatursexport af framstående betydelse.

Ang. anslag till uppehållande af regulerier ångbåtsförbindelse mellan Sveriges västkust och England.
(Forts.)

Man har sagt, att denna export icke vidare är af så stor betydelse, därför att kreatursexporten numera börjat draga sig åt Tyskland. Det är visserligen sant, att det börjats en dylik export på Tyskland på senare tiden. Men naturligtvis är det bättre för oss att ha två sådana afsättningsorter som England och Tyskland, än att blott hafva en af dem. Jag tror därför, att det vore i det svenska jordbrukets intresse, om den ifrågakarande linien kunde uppehållas.

Herr Dieden: Herr talman! Då jag går att uttala mig i denna fråga, bör jag kanske först upplysa derom, att jag råkat blifva egare af $\frac{1}{4}$ aktie i det sydsvenska ångbåtsbolaget, lydande på 450 kronor. Dertill inskränker sig mitt personliga intresse i saken. Jag var förr intresserad i detta bolags verksamhet, därför att jag skeppade korn till Newcastle med dess ångbåtar. Men sedan spannmålstullen kom, har inlandet fått betala högre pris, och dessa skeppningar hafva upphört, hvilket också åstadkommit minskning i dessa ångbåtars fraktinkomster. Det är dock mindre om bolaget här bör talas än om den nytta, södra Sverige har af denna förbindelseled. Bolaget kan reda sig på annat sätt. En af dess ångbåtar har redan uthyrts till Amerika mot timecharter för 650 pund i månaden, och för en annan ångbåt föreligger just nu ett anbud af 700 pund i månaden, hvilket nog till slut antages, i fall subvention vägras. Det är dock hårdt för ett bolag, som varit det första att öppna direkt väg för södra Sveriges landtmannaprodukter till den förnämsta afsättningsorten och derigenom beredt det svenska smöret tillfälle att kunna säljas under eget namn, att nödgas afbryta den verksamhet, för hvilken bolaget bildats — det kommer sannolikt derhän — endast i saknad af stöd från det allmännas sida, då sådant i behofvets stund nu begäres inom en mycket beskedlig begränsning, i jämförelse med de subventioner, som af andra stater i dylika fall beviljas. Hushållningssällskapens förvaltningsutskott och landshöfdingembetena i de sydliga länen såväl som kommerskollegium och herr departementschefen hafva uttalat så goda skäl för denna subvention, att det är mig alldeles ofattligt, att statsutskottets majoritet icke behjertat dessa. Bohuslän har ju icke något intresse af förbindelseleden emellan Skåne och Newcastle, så att jag förstår icke, hvarför myndigheterna der blifvit hörda. Hade i stället vederbörande inom de småländska länen, Blekinge, ja, till och med Östergötland fått uttala sig, så skulle nog ett dylikt uttalande gått i gynsam riktning. Man säger, att om sydsvenska ångbåtsbolaget upphörde med denna verksamhet, torde det med visshet kunna antagas, att Wilson-bolaget skulle komma att uppehålla den nuvarande förbindelseleden. Men Wilson-bolaget har

*Ang. anslag till uppehäl-
lande af regu-
lier ångbåts-
förbindelse
mellan Sveriges
vestkust
och England.*

(Forts.)

inga kreatursbåtar för en trafik som denna, der absolut ingen annan frakt kan erhållas än landtmannaprodukter, och resultatet af sydsvenska bolagets försvinnande från denna trade blefve nog, att trafiken som förr finge gå öfver Danmark. Kreatur kunde dock för närvarande icke skickas öfver Danmark till England, så länge kreatursimportförbudet i England består. Deremot kan man kanske invända, att det forenede Dampskibsselskab nog under sådana omständigheter kunde komma att sätta in ångare på direkt fart mellan Skåne och England. Men om danska båtar nu öfverflyttades till att föra boskap från Sverige till England, torde det nog hända, att äfven import från Sverige till England blefve förbjuden, ty fartygen kunde anses vara smittade. Detta vore för hela vårt land i sanning en ödesdiger följd af denna subventionsvägran. Men låtom oss antaga, huru otroligt det än är, att förstklassiga utländska båtar blefve insatta på traden och att exporten komme att gå obehindradt; skulle vi icke med vemod se den svenska flaggan försvinna äfven från denna route? De flesta af eder, mine herrar, som under de senare årtiondena rest mellan Skåne och Danmark, ha nog känt eder missmodiga vid att se trafiken i Öresund ombesörjas utslutande af utländska ångare, och mer än en gång har klander uttalats öfver, att icke enskilde personer i Skåne bildat bolag för att upptaga kampen om trafiken i Öresund med det mäktiga danska bolaget. Dock är det lätt insedt, hvem som i den kampen skulle komma att ligga under.

Då nu utsigt finnes att genom ett ringa stöd från statsverket fortfarande upprätthålla denna betydelsefulla förbindelseled mellan våra förnämsta jordbruksdistrikt och den viktigaste marknaden för jordbruksalster och behålla den under svenska flaggan, böra vi icke då bevilja det lilla anslag, som här begäres? Utgången af en fråga, som man anser sig icke ha direkt med att göra, som förefaller vara af begränsad och lokal betydelse, bryr man sig ju oftast icke mycket om; men afser den ett vilkor eller ett medel, som är oundgängligt för en stor landsdels ekonomiska utveckling, då måste den tillerkännas en nationel betydelse, då blir denna likgiltighet icke försvarlig; nej, då måste frågan upptagas och behandlas ur synpunkten af nationel solidaritet, af benägenhet och förpligtelse att å ömse sidor bistå hvarandra; och den känslan utgör i själfva verket ett litet folks bästa kraft.

Herr talman! Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Jonsson i Hof: Herr talman, mine herrar! De två föregående talarne ha sökt att kasta sig öfver de motiv, som utskottet begagnat för sin afstyrkande hemställan, såsom i deras mening icke hållbara. Ja, det är ju möjligt att så är. De motiv, som herr statsrådet har anfört för sin hemställan, hafva icke godkänts af oss, och likaledes torde herr statsrådet icke godkänna våra motiv, när de utnytna i ett annat resultat. Jag tror emellertid, att icke utskottet borde klandras allt för mycket för de anvisningar, utskottet här lemnat, emedan ju en utaf de auktoriteter, som herr statsrådet åberopat till stöd för sin framställning, nemligen Hallands läns hushållningssällskap, själf har anvisat dessa utvägar, och då trodde vi, att vi skulle vara i vår goda rätt, om vi vågade åberopa samma sak.

Jag skall nu försöka att få saken litet mera klar än hvad jag tror, att den för närvarande är, och ber då att först få hänvisa till styrelsens för bolaget ansökan till Kongl. Maj:t. Den säger, att detta bolag har bildats till allra största delen af jordbrukare i både Halland och Skåne. Denna uppgift antager jag således vara korrekt, då den blifvit framhållen af vederbörande sjelfva. Der säges också på flera ställen, att det ligger en ganska stor vikt och betydelse på, att Skånes alster få transporteras med dessa båtar, ty derigenom blir frakten billigare och varorna bättre vårdade, så att de komma fram i ett bättre skick och på grund deraf betinga ett högre pris. Alla dessa uppgifter tror jag vara rigtiga och korrekta, ty de ha ju, som sagdt, lemnats af vederbörande intressenter sjelfva. Men om det då så är, att exporten af landtmannaprodukter från de södra provinserna genom denna linie har de fördelarne, att frakterna bli lägre än hvad som i annat fall skulle kunna ega rum, och att varorna skulle komma fram i ett bättre tillstånd och således betinga ett högre pris, så vill jag fråga: hvarför har då under hela denna långa tid så stor del utaf de varor, som just bolaget skulle exportera på England, likväl gått öfver Danmark? Är det sant, att varorna betinga ett högre pris derigenom, att dessa ångbåtar utföra dem, och att, om dessa båtar icke funnes, frakterna skulle vara högre, så skulle häraf följa, att danskarne icke skulle kunna konkurrera med detta bolag, ty annars är icke uppgiften riktig. Ett af dessa två faller ovilkorligen, huru man än resonnerar. Herr statsrådet har i sin proposition angifvit åtskillig statistik, eller, rättare sagdt, det är kommerskollegium, som angifvit densamma, och den rör hela Sveriges export på Storbritannien utaf en del angifna varor. Utaf den statistiken blir man emellertid icke särdeles klok på fakta i denna fråga, d. v. s. på vigten och storleken af den export, som går från de tre angifna skånska städerna till England, i jemförelse med hvad som exporteras från hela det öfriga Sverige. Jag skall därför bedja att något få komplettera dessa uppgifter, så att det kanske blir litet mera klarhet äfven i det hänseendet.

Ifrån de tre städerna Malmö, Helsingborg och Landskrona har enligt kommerskollegii statistik under år 1890 exporterats 3,317,311 kilogram fläsk, 172,554 kilogram kött, 123,640 kilogram svin, 7,239,007 kilogram smör och 43,398 kilogram ost; vidare 27,784 stycken nötboskap jemte 916 stycken ungnöt och 29,072 stycken baggar och får. Men af siffrorna öfver exporten framgår äfven, att Sveriges utförsel på Danmark — jag är alldeles öfvertygad om att på ett eller annat undantag när, som härvidlag ingenting väger, denna export på Danmark just har utgått från de tre skånska hamnarne i fråga; det ligger så i sakens natur, att man icke behöfver betvifla det — under samma år utgjort öfver 2 millioner kilogram fläsk, hvarför det således, när detta afdrages, återstår en export från de tre skånska städerna af 1,261,224 kilogram fläsk. Af kött har från Sverige gått öfver på Danmark mera än hvad dessa tre skånska hamnar hafva exporterat, och således måste man antaga, att i det fallet intet alls gått öfver på England från de nämnda hamnarne. Vidare har på Danmark exporterats af svin 21,466 kilogram, af smör icke mindre än 3,639,135 kilogram, af nötboskap 22,565 stycken, samt utaf baggar och får 23,781 stycken. När man

*Ang. anslag till uppehäl-
lande af regu-
lier ångbåts-
förbindelse
mellan Sveri-
ges västkust
och England.*
(Forts.)

Ang. anslag till uppehäl- lande af regu- lier ångbåts- förbindelse mellan Sveriges westkust och England.

(Forts.)

nu räknar ifrån dessa exportsaker såsom säkerligen utgångna från dessa skånska hamnar, så återstår det icke större export på England än 1,261,784 kilogram fläsk, 3,599,872 kilogram smör, 5,219 stycken nötboskap och 5,291 stycken baggar och får jemte 42,121 kilogram ost. Dessa siffror visa ju, att trots den präktiga anordning, som denna ångbåtslinie har åstadkommit i afseende på fraktbeloppen och i afseende på en god kondition af varorna, detta allt dock icke har kunnat hejda den danska konkurrensen, utan att något mer än hälften af det från de tre skånska städerna exporterade smöret jemte allra största delen af boskapen har gått öfver på Danmark. Naturligtvis har en del af denna boskap sedermera gått öfver på Tyskland och en annan del kanske gödts i Danmark och sedermera exporterats på England. Den direkta exporten af dessa landtmannaprodukter är emellertid icke större än hvad de här angifna siffrorna utvisa.

Se vi nu till, hur exporten af dessa varor ställer sig från Göteborg, som ju säges vara försedt med så dåliga båtar i jämförelse med denna linie, så visar det sig, att från Göteborg har nästan exporterats dubbelt mera fläsk än ifrån de tre skånska städerna till England och ungefär dubbelt mera smör än ifrån samma tre skånska städer; från Göteborg var nemligen exporten under år 1890 2,218,845 kilogram fläsk, 67,502 kilogram ost, 3,800 stycken nötboskap, 595 stycken baggar och får, 17,096 kilogram kött samt 7,360,206 kilogram smör, således mer än dubbla beloppet gent emot exporten af smör från de skånska städerna på England. När man sammanställer dessa förhållanden, måste man komma till den öfvertygelse, att hvad som till stöd för framställningen i dessa handlingar åberopats, lider af det stora felet, att förslagsställarne sjelfva gjort sig skyldiga till motsägelser; och det är i detta fall ett ganska betänkligt omen. Jag tror för öfrigt icke, att man behöfver taga upp tiden särdeles länge med behandlingen af denna fråga, och till min glädje är genom Första Kammarens beslut i denna punkt en ganska stor fara undanröjd. Man har sagt, att det är det allmännas pligt att träda emellan, när vissa affärer icke gå bra, och att det nu ifrågasvarande företaget är af den beskaffenhet, att landet i sin helhet bör träda emellan för att understödja företaget. Ja, vill man hylla den principen och slå in på den vägen, att staten såsom den starkare skall hafva skyldighet att hålla under armarne de affärsföretag, som icke gå bra, då tror jag, att vi komma ganska långt, och jag undrar, huru länge landets finanser skola stå ut dermed. — Jag säger, att det varit med glädje, jag hört, att Första Kammaren redan bifallit utskottets betänkande i denna punkt, och jag hoppas, att vi icke allt för ofta skola hafva att motse sådana framställningar som denna.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i den föreliggande punkten.

Herr Dahn: Ångbåtslinier af den beskaffenhet som den, hvilken här föreligger till behandling i dag, äro enligt min uppfattning så att säga fortsättningar af de inre samfärdslinierna öfver hafvet till främmande land, med hvilka de sätta oss i förbindelse. Anslag till dylika linier få således icke betraktas som anslag för vissa näringar, utan för näringslifvet i sin helhet. Det är anslag för samfärdseln, för dess

utveckling; anslag, som man kan försvara med samma skäl som man försvarar anslag t. ex. till att bygga jernbanor i Norrland, om hvilka hvar och en vet, att de icke bära sig. Men vi bygga dem dock. Hvarför? Jo, därför att de afse att främja ett stort statsändamål, att de äro till landets gagn, till dessa provinsers utveckling. Så är ock i detta fall fråga om ett anslag för utvecklingen af en regelbunden samfärdsel med ett land, der vi hafva den största afsättning för våra produkter. Man kan fråga sig: behöfvas för oss reguliera ångbåtsurer eller trader? Ja, helt visst. Nästan alla sjöfartsidkande länder i vår verldsdel hafva inrättat sådana och äfven subventionerat dem. Icke allenast stormagterna utan till och med stater, som icke ens äro hvad man kallar sjelfständiga, såsom Finland, bevilja anslag för dylika reguliera trader. Så har t. ex. Finland för uppehållande af en trade mellan Finland och Spanien beviljat 200,000 mark årligen under 5 år. Dessutom hafva anslagits medel till ganska stora belopp för att åstadkomma en trade just sådan, som den nu ifrågavarande till England i och för export af finska landtmannaprodukter. För den reguliera förbindelsen mellan Hangö och Stockholm anslår finska statsverket 45,000 kronor, hvarjemte svenska postverket lemnar samma finska bolag 5,000 kronor i postsubvention. Vårt brödraland Norge anslår mellan 7- och 800,000 kronor för dylika trader mellan å ena sidan Norge och å den andra England, Amerika etc. Angående ett annat land, Italien, som först på 1860-talet blef en politisk enhet, tog detta land förut emot främmande produkter nästan uteslutande genom främmande fartyg, som afhemtade Italiens produkter. Der har numera en betydande sjöfart utvecklats genom hufvudsakligen ett klokt subventionssystem. Det är ett misstag att tro, att dessa subventioner äro afsedda för annat än samfärdseln och näringslivet i sin helhet eller att, om vi nu fatta beslut i enlighet med Kongl. Maj:ts proposition, hvilka bolag som helst då skulle kunna uppfatta ett dylikt beslut såsom prejudikat för dem att därför kunna hafva pretention på statsanslag. Nej, dessa anslag åt reguliera ångbåtsförbindelser afse utvecklingen af samfärdseln såsom hufvudändamål. Men, kan man säga, om vi behöfva dylika dylika reguliera trader, kan det då ej vara likgiltigt om de inrättas af utländingar eller svenska bolag? Den frågan är redan besvarad. Hade icke denna svenska trade, som inrättats för 13 år sedan, kommit till stånd, hade vi troligtvis icke ännu haft prima svenskt smör i den engelska marknaden. Det vet ju hvar och en, att så länge det svenska smöret gick öfver Danmark och med danska båtar, så var det nästan alltid sekunda, under det att det danska var prima vara. Men sedan vi börjat exportera vårt smör sjelfva och med svenska båtar till afsättningsorten, står det svenska smöret i engelska marknaden lika högt som det danska. För det närvarande tillfället är det, som hvar och en vet, en ren lycka, att vi hafva inhemska ångbåtsförbindelser med England, ty det är icke tvifvel underkastadt, att vår kreatursexport på England nu skulle varit stängd, om den gått med danska båtar. Dessutom är det mycket säkert, att, om det forenedes Damskibsselskab och Wilson-bolaget skulle öfvertaga den export, som hittills besörjts af sydsvenska ångfartygsaktiebolaget, dessa bolag skulle slå sig ihop och bilda en s. k. ring, som höll priset ojemförligt högt. Och hvem skulle

Ang. anslag till uppehållande af regulier ångbåtsförbindelse mellan Sveriges westkust och England.

(Forts.)

Ang. anslag
till uppehål-
lande af regu-
lier ångbåts-
förbindelse
mellan Sveri-
ges västkust
och England.

(Forts.)

betala det? Jo, såsom vi hörde från statsrådsbänken, det svenska jordbruket och de svenska jordbrukarne. Men, säger man, hvarför kan icke detta bolag bära sig? Dylika reguliera trader hafva dock svårare att bära sig än andra. Deras fartyg skola gå på bestämda tider; om de icke ens äro halflastade skola de gå, och det snabbt för att vara framme vid det bestämda marknadstillfället, ty eljest försämras lätt smörret till sekunda vara och kreaturen förlora i vikt och i pris; kort sagdt: de måste gå i alla väder.

Herr Jonsson yttrade någonting om, att det var så mycket svenskt smör, fläsk och mejeriprodukter, som transporterades till Danmark med danska båtar. Ja, det är sant. Men förhållandet är det, att de svenska slagterierna utefter Öresundskusten egas af danskar, och det är danska båtar, som ombesörja trafiken i sundet mellan de svenska städerna och Köpenhamn. Och att danskarne, hvilkas nationalkänsla är, som man känner, starkt utvecklad, skicka sina produkter med sina landsmän först till Köpenhamn och så vidare öfver till England är ju ganska naturligt. Från den 30 maj 1891 transporterades 2,274 tons fläsk från slagterier i Malmö och Helsingborg af Öresundsbatarne till Köpenhamn för vidare export på England. Det representerar en frakt — efter 18 kronor per ton — af 40,932 kronor. Hade nämnda slagterier varit i svenskars ego, så hade produkterna helt naturligt gått med de svenska batarne. Kreatursuppköpare, som resa upp åt landet till Småland och Östergötland att uppköpa kreatur, äro i allmänhet också danskar, så att det är icke att undra på, att en massa af dessa produkter gått och går öfver Danmark. Men att ett rätt betydligt antal såväl kreatur som andra landtmannaprodukter gått med sydsvenska ångbåtsbolagets båtar, finna vi bland annat af uppgifterna på sid. 47, hvaraf synes, att intill 1890 års slut med bolagets ångfartyg öfverförts 134,984 nötkreatur, 80,093 får och 652,742 drittlar smör.

En subvention af dylika reguliera trader har äfven stor betydelse för sjöfarten i och för sig. På detta sätt har »det forenede Dampskibsselskab» utvecklat sig från en ringa början till hvad det nu är. Det har haft dessa understöd för vissa reguliera trader. Sedan har det byggt och köpt in allt flera fartyg; somliga hafva gått med förtjenst, andra icke, men sällskapet har på grund af statsunderstöd lätt burit en tillfällig förlust och utvecklat sig *ofantligt*. Den, som känner danskarne så väl som vi, som bo dem nära, vet, att det är ett folk så praktiskt och affärslugligt, att om man undantager Israels barn, lär det svårligen finnas något folk, som i dessa afseenden kan mäta sig med dem. Och danskarne fortfara att subventionera vissa trader för sitt mäktiga bolag. Och det är icke heller för ro skull som subvention lemnas åt utländska trader med deraf följande utveckling af ett lands sjöfart i allmänhet. De frakter, som såväl i Danmark som i Norge intjenas, äro mycket betydliga i jemförelse med fraktinkomsterna för vårt land. Norge kan i utländska frakter intjena ett belopp motsvarande behållningen af vår hafre- och trävaruexport, öfver hundra millioner kronor. Hvar och en inser således lätt, hvilken stor national-ekonomisk roll en utvecklad sjöfart spelar, och hvad betydelse dessa utländska frakter hafva på vår handelsbalans med utlandet. Jag tror därför visst *icke* att det är någon ära att gifva subvention åt dylika

trader för vår export (som här är fråga om). Tvärtom. Vi äro nära nog det enda sjöfartssidkande land i Europa, som icke gör det. Det är att märka, att, om en trade mellan Göteborg och England kan bära sig bättre än den från södra Sverige, så kan det förklaras derigenom, att den förras fartyg kunna medtaga äfven trä, jern och andra produkter. Men från skånska hamnar är det endast jordbruksprodukter, kreatur och smör, som kunna exporteras. Detta spelar en ganska stor roll med afseende på båtarnes inkomster.

Man har sagt, att detta bolag har under de första åren någorlunda burit sig. Ja, det är sant. Affären har burit sig, dock icke såsom man skulle önskat. Men det är hopade omständigheter, som gjort, att nämnda exportaffär sedan icke burit sig. Då det föreslås i Kongl. Maj:ts proposition, att bolaget icke skall få mer än nått och jemnt ett måttligt understöd, och då, så snart affären kommer att bära sig, den icke får någon del af det beviljade anslaget, hvilket i sådant fall drages in, så kan jag icke förstå, hvarför man sätter sig emot Kongl. Maj:ts förslag, hvartill jag för min del yrkar bifall.

Herr *Åkesson* instämde med herr *Dahn*.

Herr *Collander*: Då denna fråga under förliden sommar utsändes till vissa hushållningssällskap för yttrandens afgifvande, så vardt intrycket deraf, att här förelåg ett rederiföretag, som man önskade stödja genom subvention från statens sida. I det hushållningssällskap, jag tillhör, ansågs det vara en falsk väg, på hvilken man sålunda ville slå in, och jag för min del vill icke vara med om något slags subvention till fartygs- eller rederinäringen i och för sig för att hålla den uppe, ty en subvention är endast berättigad, då det gäller att öppna nya önskvärda förbindelselinier, som ett fartygs- eller rederibolag ansett sig icke kunna öppna, derför att de icke bära sig. Herr *Dahn* frågade nyss: hvarför skall man icke kunna lemna subvention från statens sida till en ångbåtslinie nere i Skåne, för att få en regulier förbindelse, då man lemnat motsvarande understöd åt Norrland genom statsbanor? Men då man jemför dessa förhållanden, finner man, att Norrland har svårt att få jernvägskommunikationer till billigt pris, som kunna bära sig genom trafiken; och derför måste man der göra uppoffringar från statens sida. Men i Skåne föreligger redan en förbindelse med afsättningsorten, hvilken är af den beskaffenheten, att man anser sig kunna begära ett understöd derför på den grund, att frakterna äro för billiga. Hade det varit för höga frakter, hade man kunnat säga: det är skäl att staten träder emellan för att bereda jordbrukarne lättnad, så att frakterna blifva sådana, att de möjliggöra utförseln af varorna med förtjenst. Man säger visserligen, att det förnämligaste skälet är, att det skulle vara en svensk linie. Ja, då synes det vara i sin ordning, att om dessa, som utföra landtmannaprodukter, finna, att det är af stor vigt att få sina varor till afsättningsorten under den svenska flaggan eller med det svenska bolagets båtar, som hafva särskildt väl sörgt för exporten, så böra de betala högre frakt till bolaget i fråga för att att erhålla den förmånen, i stället för att betala billiga frakter med båtar från Danmark eller England. Detta synes mig vara rätta vägen. Jag tror derför, att det vore en farlig väg att under de förhållanden, som föreligger, lemna statsunderstöd. Här väcktes för några

*Ang. anslag till uppehäl-
lande af regu-
lier ångbåts-
förbindelse
mellan Sveri-
ges västkust
och England.*
(Forts.)

Ang. anslag till uppehäl- lande af regu- lier ångbåts- förbindelse mellan Sveri- ges västkust och England.

(Forts.)

är sedan ett förslag, att staten skulle gifva en subvention åt en linie mellan Sverige och Sydamerika. Ja, det var åtminstone något, som man kunde tala om, emedan det der kanske kunde vara omöjligt att få en regelbunden linie till stånd utan alltför stora uppoffringar. Det var kanske icke något rederibolag, som var villigt att ordna en sådan. Här deremot, der en gammal linie redan förefinnes, föreligger icke det skälet. Man har upplyst, att detta ångbåtsbolag kan få lönande syssel- sättning på annat håll. Frågan gäller således icke att komma det- samma enskildt till hjälp. Jag vill därför i likhet med statsutskottet yrka afslag på Kongl. Maj:ts framställning och hoppas, såsom herr Olof Jonsson i Hof, att dylika förslag icke mera måtte framkomma.

Herr Persson i Vadensjö: Som man vet, bildades detta bolag år 1878, då vår kreatursexport stod högt på England, och djuren betalades med högt pris, så att vi kunde erhålla 5 kronor lispundet lefvande vigt hemma. Det var då ett mycket högt pris. Det visade sig också, att, så länge denna konjunktur stod på England, gingo dessa båtar åtminstone så, att de buro sig, ehuru de icke lemnade aktieegarne någon större utdelning. Sedan dess hafva konjunkturerna gått ned på England, så att vi på senaste tiden måste skicka våra varor af ifråga- varande beskaffenhet till Tyskland. Men under den tid, bolaget arbetat, under hvilken göddjuren så småningom försvunnit ur marknaden, hafva mejerierne för sina produkter försökt skaffa sig marknad på England. Vi veta alla, huru mycket man önskade sig detta före den tiden. Då önskade hvarje svensk landtbrukare, att det kunde komma derhän, att vi hade egen marknad på engelskt område. Detta hafva vi mejerier- egare under tiden förskaffat oss. Vi hafva förvärfvat oss den engelska marknaden och gjort det med sådan glans, att vi på den till alla delar stå lika högt som danskarne. Jag hade förra året tillfälle att uppe- hålla mig i England en månads tid. Det var för mig ett nöje att se, att våra svenska produkter nått den höjd, som de verkligen gjort. Jag beklagar, om man nu genom att vägra en så ringa summa som den ifrågavarande — jag vill icke säga en »spottstyfver», men icke är väl anslaget så enormt stort — skulle sätta icke blott Skåne utan hela södra Sverige i en sämre ställning; ty från Stockholm och söderut gå produkter den vägen. Hvad som ligger vester om Katrineholm går till Göteborg, men hvad som ligger söder derom går söderut. Det vore olyckligt, om man stälde så till, att hela den landtbruksidkande befolk- ningen i södra Sverige komme i en sämre belägenhet, så att våra landt- mannaproducter skulle gå tillbaka på danskt område, och vi sålunda såsom förut med mycken grämlse skulle nödgas se, huru våra bästa mejeriproducter stämplades med »danish» och de sämsta med »swedish». Innan bolagets båtar kommo i gång, kunde vi icke få någon marknad på England. Men sedan denna ångbåtsförbindelse bragts till stånd, kunna icke våra vänner danskarne stämpla våra produkter, särskildt vårt smör, utan de komma fram i tillbörligt skick.

Utskottet har menat, att vi i alla fall icke skulle blottställas med afseende på exporten af våra produkter, ty de kunde ju föras öfver Göteborg. Man är så vänlig, då man säger: Ni kan begagna vägen öfver Göteborg. Men herrarne böra dock betänka, huru det skall gå,

om man t. ex. måste sända sitt sinör en varm sommardag och det sedan får stå på kajen i Göteborg 7 à 8 timmar, innan det transporteras på en ångbåt; hvilket värde får det väl då, när det kommer fram på den engelska marknaden? Nej, mine herrar, så är icke mejerihandteringen att leka med. Och jag upprepar å nyo: denna fråga gäller icke allenast en provins, Skåne, utan hela södra Sverige.

Herr Olof Jonsson nämnde ett och annat angående slagterierna, angående fläsket, men om han på den i betänkandet anförda tabellen litet närmare tager i betraktande den enorma höjd, till hvilken exporten af fläsk stigit från år 1886 till 1890, så får han redan en aning om det gagn, som dessa båtar under tiden åstadkommit. Man måtte väl kunna förstå, att det icke kunde vara tal om, att något fläsk kunde utföras från de skånska städerna, då de första slagterierna byggdes. Som herrarne veta, anlade Filip V. Heyman — hvilken dessutom har sju stora slagterier i Danmark — på grund af exportförbudet, enligt hvilket inga lefvande svin finge utföras, ett slagteri i Malmö. Så gjorde ock konsul Hansen i Helsingborg; dessa voro de första slagterierna. Den senare har ock ett stort slagteri i Köpenhamn. Det är klart, att hans leveranser från slagteriet i Köpenhamn, der han endast slagtrade svin från södra Sverige, skickades på den engelska marknaden såsom danska produkter. Så länge vi måste på detta sätt ligga i danskarnes händer, är det en helt naturlig sak, att vi icke kunna reda oss.

Här nämndes vidare, att det var hufvudsakligast jordbrukare, som bildat detta bolag. Ja, nog tror jag, att, om man räknar rätt, så äro dessa de flesta aktieegarne. Men om man gör afseende på aktiekapitalet, så är det köpmän, som ega största delen deraf. Mejeristerna på landet äro icke några kapitalister, men hvar och en har tagit en liten aktie, för att detta bolag måtte komma till stånd; och därför har man aldrig hört dem knota öfver, att de aldrig fått någon utdelning. Men det är klart, att de kapitalister, som i bolaget insatt sina penningar, tycka, att det är hårdt att fortsätta år efter år och icke hafva den ringaste inkomst på sitt kapital utan i stället få göra utgifter; i synnerhet som de äro erbjudna mycket höga frakter för sina båtar på annat håll. Man måste väl kunna begripa, att dessa jordbrukare vid bolagsstämmor icke kunna kommandera kapitalisterna och säga: ni skola fortsätta förbindelsen, fastän ni förlora penningar på affären. Men då är det helt naturligt, att de kunna ega rätt att fordra, att jordbrukarne skola betala ersättningen. Det är därför som det vore hårdt, om ett anslag som detta skulle afslås, i hvilket fall vi icke hafva någon annan utväg än att åter vända oss till våra vänner i Danmark, hvaraf åter kommer att följa, att mejeriegarne få vara nöjda med mindre betalning för sina produkter. Men då mejeriegaren fick nöja sig med att få mindre betaldt, kunde han icke betala de höga prisen till sina leverantörer, utan måste sänka prisen, och således kom det att kännas af hela svenska landtbruket. När man derjemte tar i betraktande den stora skuld Sverige har till utlandet, kan man förstå, att vi måste försöka att sälja våra produkter till utlandet för så högt pris som möjligt. Herrarne veta alla, att till och med det sista året, då man skrapade i hop i lådorna för att betala våra annuiteter och räntor, det ändå icke hann till, utan vi måste låna två millioner från Landmandsbanken

Ang. anslag till uppehållande af regler ängbåtsförbindelse mellan Sveriges westkust och England.

(Forts.)

Ang. anslag till uppehäl-
lande af regu-
lier ångbåts-
förbindelse
mellan Sveri-
ges västkust
och England.
(Forts.)

i Köpenhamn. Det är goda skäl att tänka på detta, och det är därför, mine herrar, som jag ber er tänka på denna sak mer än en gång. Det är icke något anslag, som kan kallas halsbrytande, och om man kunde bland jordbrukarne sammanskrapa en sådan summa, vore det godt, men herrarne veta, med hvilket besvär detta skulle vara förenadt. Innan frågan afgöres, ber jag herrarne än en gång tänka på saken och icke försvåra afsättningen af dessa landtmannaprodukter från hela södra Sverige. Konjunkturerna hafva varit tryckta för landtbruket och inkomsterna små, därför är det så mycket mer möda och arbete att skaffa sig inkomster, och därför bör man icke vara hård. Herrarne kunna lätt inse anledningen, hvarför danskarne hafva kommit så långt före oss. Det är de ofantliga uppoffringar, danska staten gjort för att få sina landtbrukare in på den engelska marknaden. Då man ser det, kan man lätt tänka sig hvad våra landtbrukare, som aldrig fått ett öres understöd, haft att utstå för att komma så pass långt som man gjort. Här har nämnts någonting om faran af att staten skulle komma att få öfvertaga alla möjliga trader. Mine herrar, det är verkligen icke så farligt. Skall icke Riksdagen i hvarje fall pröfva saken. För min del skulle jag, om det gälde en lika vigtig sak för norra Sverige, som denna är för södra Sverige, icke draga det minsta i betänkande att rösta därför. Herrarne från Göteborg tyckas tänka som så: när vi kunna reda oss från Göteborg, kan nog södra Sverige också reda sig. Men man måste tänka på, att förhållandena äro helt olika. Göteborg är en mycket stor stad; och någon sådan stad hafva vi icke i södra Sverige. Och hvilka förbindelser har icke Göteborg och hvilken export är det icke, som kommer in der från hela landet, och hvilka returfrakter kunna icke tagas in till en sådan stad. Måhända kan det om ett eller annat år inträffa, att gödkreaturen gå upp i England till sina gamla pris, men man vet, att England dels på grund af bristande fodertillgångar och dels på grund af att klöfsjuka uppträdt på flera ställen under detta år i kolossala massor nedslagt sina kreatur. Detta gör, att vi icke alls under detta år kunna exportera våra gödkreatur. Men det kan hända ett annat år, att dessa kreatur gå upp i pris i England, och då behöfver icke sydsvenska ångfartygsaktiebolaget något anslag. Innan frågan afgöres, vill jag be herrarne ännu en gång tänka på saken och icke vara för hårda mot svenska landtbrukarne. Det verkar icke endast för stunden, det verkar icke endast på mejeriegarne utan äfven på hvarenda jordbrukare, ty han skall sälja sina produkter till mejeriegarne. Det är detta jag ber herrarne tänka något på.

Häruti instämde herrar *Truedsson* och *Andersson* i Lyckorna.

Herr von Friesen yttrade: Kunde man tro, såsom den nästföregående talaren, att detta anslag på 150,000 kronor skulle hjälpa att reglera Sveriges penningställning till utlandet, vore det hög tid på att bevilja detsamma. Men jag kan icke annat än tycka, att den föregående talaren alldeles för mycket blåst upp den fråga, det här gäller.

Jag kan icke finna, att exporten af landtbruksprodukter från södra Sverige skulle komma att upphöra att vara direkt, därför att detta

anslag vägrades. Hvarför har detta bolag begärt understöd af staten? Jo, därför att det råkat ut för konkurrens. Det är tydligt, att, om det konkurrerande utländska bolaget blefve ensamt, skulle det finna ännu mer med sin fördel öfverensstämmande att besörja den direkta exporten, än om det — såsom nu — tvingas att konkurrera med detta svenska bolag.

Ang. anslag till uppehållande af regulier ångbåtsförbindelse mellan Sveriges westkust och England.

(Forts.)

Men, säger man, om detta utländska bolag blir ensamt, kommer det att höja frakterna för mycket, och äfven om det finge konkurrens med ett annat bolag, vare sig svenskt eller utländskt, blefve saken ej bättre, ty de båda bolagen skulle komma att bilda en ring för att hålla frakterna uppe. Då frågas, hvarför kan icke lika väl det nuvarande svenska bolaget bilda ring med det utländska? Svaret blir då, att detta bolag icke vill hålla frakterna höga. Men hvarför har det svenska bolaget kommit och begärt detta understöd? Jo, därför att det anser, att frakterna äro för låga. Jag kan för min del icke finna hvad det är för sammanhang i detta resonnement, som här föres.

Jag tror, att, om vi gifva oss in på dylika affärsspekulationer, som man här försökt, komma vi in på ett område, som icke borde höra till Riksdagen. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har antydtt, och som jag tror med skäl, att detta utskottets betänkande icke bär den pregel af saklig utredning, som eljest är utmärkande för betänkanden från statsutskottet. Utskottet har inlåtit sig på spekulationer. Men det är lätt förklarligt; det gäller en spekulationsaffär. När man har att yttra sig i en spekulationsfråga, måste man väga chance mot chance, alldeles som då det kursas i affärer. Jag beklagar, att ett misstag insmugit sig i utskottets betänkande, der det står, att ett bolag i Göteborg haft att konkurrera med Wilsonbolaget. Det Wilsonbolaget lär icke vara det bolag, som nu existerar under detta namn, utan ett äldre svenskt bolag, som ej mer finnes till. Huru skall man emellertid kunna ha reda på alla dessa enskildheter? Och hvad allt hade man icke att pröfva, om man skulle sakligt afgöra en sådan fråga? Man borde pröfva, huru detta bolags affärer skötas. Man borde veta, hvilken som är den drifvande kraften i bolaget; man borde också veta, hvilken fördel denne har af detta bolag; man borde veta, på hvilket sätt kolningen vid bolaget tillgår; man borde veta, på hvilket sätt provianteringen tillgår; man borde veta, hvilka som äro aktieegare i bolaget, om dessa hafva andra fördelar af bolagets drift, än utdelningen på aktierna; om, såsom nyss antydts, det är kapitalister, exportörer, som hufvudsakligen äro aktieegare i bolaget. Det är klart, att aktieegarne, om de tillika äro exportörer, vilja hafva låga frakter; men derjemte vilja de nu ock, att för utdelningen på aktierna staten skall betala mellangiften.

Det har sagts, att utlänningen ofta subventionerar bolag. Ja, det är sant, men han gör det på ett förståndigare sätt än här är föreslaget. Ätminstone vet jag, att Danmark subventionerar på det sätt, att, när exporten uppgår till 24,000 tons, då får bolaget ej något understöd af staten; men understiger exporten 24,000 tons, då får det understöd. Här åter begäres, att staten skall ersätta bolagets förlust. Jag frågar herrarne: huru vill man utreda, om förlust uppstått. Hvilka omständigheter allt måste man icke taga i betraktande, när man skall se till,

Ang. anslag till uppehållande af regulerier ångbåtsförbindelse mellan Sveriges västkust och England.
(Forts.)

huru stor den är? Och här begäres dessutom, att staten skall ikläda sig garanti för, att aktieegarne skola få 5 procent på sina pengar. Den föregående talaren nämnde, att aktieegarne icke egentligen skulle vara dessa fattige jordbrukare, utan att aktierna skulle till största delen innehafvas af kapitalister. Här är således af Kongl. Maj:t framlagdt för Riksdagen ett förslag, att Riksdagen skall garantera kapitalisterna 5 procent ränta på deras pengar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Gust. Ericsson* från Stockholm instämde i detta yttrande.

Herr *Persson* i Vadensjö: Herr talman, mine herrar! Jag vill med blott ett par ord erinra den ärade talaren på stockholmsbänken, att han missförstått mig, då han säger, att min mening var att reglera penningställningen i landet. Jag vill underrätta den ärade talaren om, att jag nämnde, att vi behöfva sälja våra produkter till så höga pris som möjligt, och att man då bör hålla sig fri från alla mellanhänder. Jag vill också erinra om en sak, som man vet af erfarenhet, att om man går direkt till marknaden och säljer sin vara, så får man i behåll mera pengar, än om den skall gå genom mellanhänder. Det var endast den penningregleringen jag nämnde om.

Vidare påstod herr von Friesen, att man kan icke bevilja ett sådant anslag, som ifrågavarande, utan att man först vet, hvem som är öfverredare, hvilka som äro aktieegare och hvem som sköter maskinen och ångpannan och gör dem rena. Jag mins icke allt hvad det var; men emellertid var det en hel del. Men jag skall be den ärade talaren erinra sig, att det ej är mer än en dagsresa till Malmö, der rederiet bor. Der ligga bolagets böcker till påseende; och ingenting nekas i det afseendet. Det är icke ett sådant bolag, som har några hemligheter. Ingenting hålles fördoldt. Man kan icke stå här i kammaren och räkna upp, hvem som är maskinist och hvem som putsar maskinen och pumpar vatten, hvem som är korrespondentredare och allt detta. Jag kunde icke förmoda, att den ärade talaren skulle gå så långt uti detalj.

Jag skall emellertid icke uppehålla frågan längre för denna gång, utan blott bedja att fortfarande få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr von Friesen: Jag nämnde icke, att den föregående talaren hade sagt, att detta anslag skulle reglera *penningställningen inom landet*, utan jag påstod, att han hade sagt, att det skulle reglera *penningställningen i förhållande till utlandet*. Och detta vidhåller jag. Det var deremot jag vände mig, och det gör jag fortfarande.

Samme talare har hänvisat Riksdagen att fara ned till Malmö och se på bolagets böcker. Ja, det borde vi, men då kunna vi icke afgöra frågan i afton. Och således har han gifvit tydliga skäl för, att vi icke i afton kunna annat än bifalla utskottets hemställan.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats *dels* bifall till utskottets hemställan och *dels* afslag derå och bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning. Herr talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse röst-

öfvervigt förfinnas för den förra meningen. Votering blef emellertid begärd, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

*Ang. anslag till uppehäl-
lande af regu-
lier ångbåts-
förbindelse
mellan Sveri-
ges westkust
och England.
(Forts.)*

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i 32:dra punkten af utlåtandet n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å omförmälda hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen visade 127 ja mot 35 nej; hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 33—35.

Biföllos.

Efter föredragning af *punkten 36* angående anslag till anordnande af fabriksinspektion, anförde:

*Ang. anslag till anordnande af fabriksinspek-
tion.*

Herr Fredholm från Stockholm: Mången anser, i likhet med hvad jag gör, att fabriksinspektionen är af den största vikt och betydelse; och det är därför lätt förklarligt, att man med någon otålighet afvaktat den tidpunkt, då man skulle få kännedom om, huru denna inspektion verkat. Men ehuru fabriksinspektörerna nu varit i full verksamhet öfver ett och ett halft år, föreligger dock icke någon berättelse öfver hvad de uträttat. För min del finner jag detta anmärkningsvärdt, då jag omöjligen kan inse, hvarför vi i *detta* hänseende skulle vara »mindre lyckligt lottade än andra af naturen mera gynnade länder».

För att med ett exempel belysa, huru dermed förhåller sig, skall jag bedja att allenast få anföra, att Holland genom lag af den 5 maj 1889 — således endast tio dagar förr än Riksdagens skrivelse till Kongl. Maj:t afgafs om inrättande af fabriksinspektion här i landet — inrättade en fabriksinspektion, der, liksom här, bestående af tre fabriksinspektörer. Dessa fabriksinspektörer började sin verksamhet den 1 mars 1890 och afgåfvo berättelse om första året af sin verksamhet den 30 april 1891, hvilken berättelse då utdelades till nederländska riksdagen. Något hinder för oss att uti detta hänseende efterlikna Holland förefinnes åtminstone ej i brist på medel för publikation. Ty utom det att det i här förevarande punkt omförmälda anslag, 16,800 kronor, innefattar utom lönemedel ett belopp utgörande 1,800 kronor för skrifbiträden och liknande utgifter, förefinnes det en besparing i anslaget för år 1890 på 4,000 kronor.

Herr Hedin: Jag skall begagna tillfället att fästa herr departementschefens uppmärksamhet på ett förhållande, som ådragit sig myc-

Om anslag till anordnande af fabriksinspektion.

(Forts.)

ken uppmärksamhet i landet; och den uppmärksamheten har icke varit af för vederbörande förmånligt slag. Jag kan väl säga, att den varit detsamma som allmänt ogillande.

För hvar och en, som har någorlunda kännedom om vår industriella statistik, och som tillika tagit kännedom om den af Riksdagen och Kongl. Maj:t stiftade skyddslagen för arbetare samt till äfventyrs inhemtat kännedom om tillståndet i afseende på de hygieniska förhållandena i våra fabriker, sådant det lagts i dagen genom de undersökningar, som för några år sedan företogos af arbetareförsäkringskomitén, för hvar och en som har någon kännedom om allt detta, är det fullkomligen själfklart, att tre inspektörer i vårt vidsträckta land omöjligt kunna hinna att under ett år uträtta mer än en ganska ringa del af hvad de i sakens intresse borde uträtta, så vida man icke hos dem får förutsätta rent af öfvermenskliga krafter, som icke varit sporda sedan sagotiden. De torde till och med knappt hinna uträtta en tiondedel af hvad de enligt lagstiftarnes mening borde utföra, och hvad det förefintliga behofvet borde göra önskligt. Men då så är förhållandet, är det i hög grad besynnerligt, att man kunnat finna lämpligt att från denna verksamhet draga en af fabriksinspektörerna för att insätta honom i en kongl. komité, hvilken har att undersöka och afgifva förslag om exploiteringen af Trollhättans vattenkraft, ett uppdrag, som, efter hvad jag kunnat fatta, lär vara temligen vidtomfattande, förutsätta mycket arbete och många undersökningar. Det lär väl icke vara omöjligt att för den plats, som nu beklädes i denna komité af en af de tre fabriksinspektörerna, finna någon annan tekniskt bildad person, någon annan ingenjör här i landet.

Jag anhåller vördsamt, att herr departementschefen behagade taga denna erinran i benäget öfvervägande. Säkert är att han skulle göra saken och landet en stor tjänst samt Kongl. Maj:t icke någon otjänst, om han droge försorg om, att detta obehöriga uppdrag för en fabriksinspektör med det första möjliga komme att upphöra.

Vidare yttrades ej. Punkten bifölls.

Punkten 37.

Bifölls.

Punkten 38.

Lades till handlingarna.

§ 3.

Ang. ändrad lagstiftning i fråga om skydd för hemdjur mot skada af hundkreatur.

I ordningen förekom härnäst lagutskottets utlåtande n:o 12, i anledning af väckta motioner om ändrad lagstiftning i fråga om skydd för hemdjur mot skada af hundkreatur.

Ordet begärdes af:

Herr Andersson i Nöbbelöf, som yttrade: Då jag erhållit underrättelse om, att Första Kammaren återremitterat detta ärende till

utskottet, skall jag anhålla, att Andra Kammaren äfven måtte göra detsamma, på det frågan måtte undergå en förnyad behandling i utskottet och återkomma till Riksdagen i ett mera fullständigt skick. Frågan är af den vigt, att den icke bör falla; och därför yrkar jag, att äfven denna kammare måtte återförvisa ärendet till utskottet.

*Ang. ändrad
lagsiftning i
fråga om
skydd för hem-
djur mot skada
af hundrea-
tur.*

Herr Wallmark i Smedsbyn: Då herr Hans Andersson redan sagt hvad jag ämnat yttra, afstår jag från ordet.

(Forts.)

Herr Lilienberg: Med anledning af hvad herr Hans Andersson och motionären i ämnet anfört och yrkat ber jag få förklara, att jag icke har något emot frågans återförvisande till utskottet för förnyad behandling. Må den således gå tillbaka dit.

Härmed var öfverläggningen slutad. Ärendet visades åter till utskottet.

§ 4.

Föredrogs och bifölls lagutskottets utlåtande n:o 13, i anledning af väckt motion om afskaffandet af prygelstraffet i fängelserna.

§ 5.

Slutligen föredrogs Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1, i anledning af herr N. Nilssons i Skärhus motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande ifrågasatt ordnande af trafikförbindelsen mellan Sverige och Tyskland.

Ang. ifrågasatt ordnande af trafikförbindelsen mellan Sverige och Tyskland.

Utskottet, som på framställd förfrågan erhållit det meddelande, att en kongl. proposition till Riksdagen uti ifrågavarande ärende vore att förvänta, hemställde af sådan anledning, att motionen icke måtte föranleda någon Andra Kammarens åtgärd.

I fråga härom anförde:

Herr Nilsson i Skärhus: Då syftemålet med min motion blifvit i alla detaljer vunnet, har jag icke något yrkande att framställa.

Herr Hedin: Herr talman! Jag nödgas fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att det dock kan vara vågadt att bifalla utskottets hemställan. Utskottet uppgifver visserligen, att en kongl. proposition i förevarande ämne är att förvänta, men om denna förutsättning icke skulle uppfyllas, uppstår den frågan, hvilken kan besvaras olika från olika håll: kan detta ärende vid denna riksdag upptagas å nyo genom väckande af ny motion, då frågan redan blifvit en gång af kammaren behandlad och afslagen? Jag vågar därför yttra den mening — jag skall dock icke göra något yrkande i den riktningen, såvida jag icke vinner understöd från annat håll — att det vore riktigt att tills vidare återremittera betänkandet till utskottet för att någon tid hvila på utskottets bord, på det att utskottet måtte komma

Ang. ifrågasatt ordnandesatt af trafikförbindelsen mellan Sverige och Tyskland. i tillfälle att åter inkomma med ärendet till Riksdagen, sedan det visat sig, huruvida den i motiveringen gjorda förutsättningen kommer att inträffa eller icke.

Herr Nilsson i Skärhus: Jag tror mig från säker källa veta, att en kongl. proposition i förevarande ämne är att förvänta; och detta föranleder mig att icke göra något yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>M. Andersson</i> i Stigen under 5 dagar fr. o. m. den 25 dennes,				
» <i>P. Waldenström</i>	» 3	»	» 27	»
» <i>H. Andersson</i> i Nöbbelöf	» 10	»	» 2	» mars.

§ 7.

För motions afgifvande hade sig anmält herr *P. Truedsson*, hvilken nu aflemnade en motion om ändrad lydelse af § 14 riksdagsordningen.

Denna motion, som erhöll ordningsnummern 178, begärdes på bordet och bordlades.

§ 9.

Herr talmannen anmälde, att herr *M. Andersson* i Löfhult, hvilken allt hitintills varit af sjukdom hindrad att bevista kammarens sammanträden, numera anländt till hufvudstaden och denna dag intagit sin plats bland kammarens ledamöter.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 11,42 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.

Fredagen den 26 februari

kl. half 3 e. m.

§ 1.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående pension å allmänna indragningsstaten för adjunkten vid universitetet i Upsala L. Edman.

§ 2.

Efter föredragning vidare af herr *P. Truedssons* i senaste sammanträdet afgifna motion, n:o 178, hänvisades densamma till konstitutionsutskottet.

§ 3.

Föredrogs och bordlades för andra gången Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes Riksdagens år 1891 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1890.

Detta ärende skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *J. Bromée* under 9 dagar från och med den 29 dennes.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,39 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.